

บทที่ 3

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการพยากรณ์ที่เป็นการยืนยันด้วยพุทธญาณ

การศึกษาคำพยากรณ์ด้วยพุทธญาณในบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตที่ดู เหมือนว่าจะมีความขัดแย้งกับหลักการที่สำคัญในพุทธศาสนาเถรวาท 2 ประการ ได้แก่กฎแห่ง กรรมและไตรลักษณ์ ดังนั้นในบทนี้จะแสดงแนวความคิดที่นำไปสู่ปัญหาที่ทำให้การพยากรณ์ ดู เหมือนขัดแย้งกับหลักการในพุทธศาสนาเถรวาท

3.1 ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎแห่งกรรม

ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณกับกฎแห่งกรรม นับว่าเป็นเรื่อง ที่สำคัญมากประการหนึ่งในพุทธศาสนาเถรวาทเพราะเมื่อพิจารณาจากประเด็นปัญหาที่กล่าวไว้ในทำยบทที่ผ่านมาจะพบว่าหากเป็นไปตามข้อสังเกตว่าการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณขัดแย้งกับ กฎแห่งกรรมจริง ย่อมเป็นปัญหาที่ต้องมีการถกเถียงกันในวงกว้าง แม้จะมีพุทธพจน์ที่ตรัสเกี่ยวกับ กรรมว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำการกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ”¹ ซึ่งยืนยันได้ในเบื้องต้นว่าบุคคลกระทำการต่างๆ ตามเจตนาของตนไม่ใช่ด้วย อำนาจอื่น และการกระทำกรรมด้วยตนเองก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าแต่ละบุคคลต่างมีศักยภาพที่จะ เปลี่ยนแปลงและรับผิดชอบชีวิตของตน ดังนั้นการที่ยังมีปัญหาเกิดขึ้นแสดงว่าต้องมีความคิดบาง ประการที่อยู่เบื้องหลังความเข้าใจผิดต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ คลาดเคลื่อนและปัญหาที่เกิดกับการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณต่อไป

3.1.1 การพยากรณ์กับชีวิตที่ถูกกำหนดมาแล้ว

ปัญหานี้เกิดขึ้นเนื่องจากเมื่อมีผู้ได้ศึกษาคำพยากรณ์ด้วยพุทธญาณแล้ว พบว่าพระ พุทธองค์ทรงพยากรณ์ชีวิตความเป็นไปของบุคคลต่างๆ ได้อย่างถูกต้องในทุกรายละเอียด ไม่ว่าจะ ทรงพยากรณ์ย้อนอดีตหลายแสนกัป หรือทรงพยากรณ์ล่วงหน้าหลายแสนกัปก็ตาม ข้อมูล

---

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย , พระสูตรและอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ปัญจก - ฉกนิบาต เล่มที่ 3, น. 771.

ดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความคิดขึ้นว่าชีวิตของบุคคลนั้นอาจถูกกำหนดมาแล้วด้วยบางสิ่ง บางอย่างว่าต้องทำสิ่งนี้ เจอเหตุการณ์นี้ ณ สถานที่และเวลานี้ พระพุทธองค์จึงทรงรู้และทรง พยากรณ์ได้อย่างถูกต้อง ตามความเชื่อดั้งเดิมของปรัชญาอินเดียก่อนยุคพุทธกาล สิ่งที่มีอำนาจ สามารถกำหนดชีวิตได้คืออำนาจของพระผู้เป็นเจ้าของและอำนาจของกรรมเก่า

การศึกษาแนวคิดเรื่องชีวิตถูกกำหนดด้วยอำนาจการดลบันดาลของพระผู้เป็นเจ้าของ และด้วยอำนาจของกรรมเก่าจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยชี้ให้เห็นว่าข้อสงสัยในการพยากรณ์กับ ชีวิตที่ถูกกำหนดมาแล้วเกิดขึ้นได้อย่างไร

3.1.1.1 การดลบันดาลของพระเจ้าหรืออำนาจของกรรมเก่า

ความเชื่อดั้งเดิมในปรัชญาอินเดียโดยเฉพาะปรัชญาฮินดู ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า ผู้สร้างผู้บันดาลสรรพสิ่งเป็นที่แพร่หลาย ในยุคต้นของคัมภีร์พระเวทได้ยกให้พระอินทร์เป็นผู้สร้าง โลก ต่อมาก็เกิดมีเทพเจ้าขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเทพเจ้าทางธรรมชาติ หลังจากนั้นแนวคิดที่เชื่อในเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก ก็ได้รับการพัฒนาไปสู่ระบบความเชื่อว่ามีเทพเจ้าที่ ยิ่งใหญ่ที่สุดในบรรดาเทพเจ้าหลายองค์¹ ต่อมาในยุคปรัชญาอุปนิษัทได้ยกย่องให้พระประชาบดี หรือพระพรหมเป็นพระผู้เป็นเจ้าของผู้ยิ่งใหญ่ผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งเพียงองค์เดียว² ต่อมาก็เกิดความ เชื่อว่า อปรพรหมหรืออิศวรทรงเป็นผู้สร้างโลกและทุกสิ่งทุกอย่างในโลก³ แต่ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าผู้สร้างผู้บันดาลก็เป็นหลักในยุคนั้น เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิต คำอธิบายที่นำมาใช้ได้เสมอก็คือเป็นเพราะเทพเจ้าบันดาลให้ชีวิตเป็นไป นั่นเอง

แม้เมื่อเข้าสู่ยุคพุทธกาล ความเชื่อเรื่องพระผู้เป็นเจ้าของผู้กำหนดชีวิตก็ยังคงเป็นที่ แพร่หลาย ดังปรากฏในติตตสูตร พระพุทธองค์ได้ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลาย เกี่ยวกับทิวณินทรีย์ว่า

สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีวาตะอย่างนี้ มีทิวณินทรีย์อย่างนี้ว่า บุคคลได้รับ สุขหรือ ทุกข์หรือไม่ทุกข์ไม่สุขอย่างใดอย่างหนึ่งเพราะพระผู้เป็นเจ้าของ (พระอิศวร) สร้างสรรค์ให้ทั้งสิ้นเป็นเหตุ . . . คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าที่มีวา ตะอย่างนี้ มีทิวณินทรีย์อย่างนี้ว่า บุคคลได้รับสุขหรือทุกข์หรือไม่ทุกข์ไม่สุขอย่างใด อย่างหนึ่ง ได้รับเพราะพระเป็นเจ้าของผู้สร้างสรรค์ให้ทั้งสิ้น เราเข้าไปถามสมณ

¹ สุนทร ธีร์รังสี, *ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), น. 17 – 20.

² เรื่องเดียวกัน, น.28.

³ เรื่องเดียวกัน, น.44.

พรหมณ์เหล่านั้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ได้ยินว่าท่านทั้งหลาย มีวาตะอย่างนี้ มีปฏิญญาอย่างนี้ว่าบุคคลได้รับสุข ฯลฯ ได้รับเพราะพระเป็นเจ้าของเจ้าสร้างสรรคให้ทั้งสิ้น จริงหรือ เราถามอย่างนี้แล้วหากเขายังยืนยันอยู่ เราก็กล่าวกะเขาว่า ถ้ากระนั้น คนฆ่าสัตว์ ฯลฯ คนมีความเห็นผิด ก็ต้องเป็นเพราะพระเป็นเจ้าของเจ้าสร้างสรรคให้ทั้งสิ้น เมื่อถือเอาการสร้างสรรคแห่งพระเป็นเจ้าของเจ้ามาเป็นสาระฉันท์หรือความพยายาม (เพื่อจะทำ) กรณียกิจ หรือ อกรณียกิจก็ไม่มี เมื่อกรณียกิจและอกรณียกิจ ไม่มีเป็นล่ำเป็นสันเช่นนี้ การอ้างตนว่าเป็นสมณะอย่างชอบแก่เหตุย่อมมีไม่ได้สำหรับบุคคลทั้งหลายผู้ขาดความสำนึกตน ปล่อยปละตน¹

แนวคิดนี้เชื่อว่าสุข ทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นเพราะพระเจ้าคือพระอิศวรเป็นผู้สร้างสรรคทั้งนั้น ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ ความรับผิดชอบในการกระทำกิจต่าง ๆ ก็จะไม่เป็นเพราะพระเจ้าของเจ้าเป็นเหตุทั้งสิ้นและจะขาดความกระตือรือร้นในการทำกิจต่าง ๆ เพราะจะคิดว่าสุดแล้วแต่พระเจ้าของเจ้าจะสร้างสรรค พระพุทธองค์จึงทรงถือว่าเป็นความคิดหนึ่งในลัทธิของเดียรถีย์²

พลังอำนาจอีกประการหนึ่งที่สามารถกำหนดความเป็นไปของชีวิตได้ตามความเชื่อของลัทธิศาสนา คือเชื่อว่าการกระทำที่ตนทำนั้นที่เป็นเหตุบังเกิดให้ชีวิตเป็นไป ดังที่ปรากฏในสิวกสูตรที่สิวกปริพาชกทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้าว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ มีสมณพรหมณ์พวกหนึ่งมีวาตะอย่างนี้ มีปฏิญญาอย่างนี้ว่า บุคคลนี้ได้เสวยสุข ทุกข์ หรืออทุกข์มสุขอย่างใดอย่างหนึ่ง สุข ทุกข์ หรืออทุกข์มสุขทั้งหมดนั้น มีการกระทำไว้ในปางก่อนเป็นเหตุ ก็ในข้อนี้ท่านพระโคตมตรัสอย่างไร”³ ความเชื่อนี้เป็นอีกลัทธิหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงจัดให้เป็นลัทธิเดียรถีย์ ข้อความในติตถสูตร กล่าวถึงความเชื่อเรื่องกรรมเก่าเท่านั้นเป็นเหตุไว้ ดังนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มีสมณพรหมณ์พวกหนึ่งมีวาตะอย่างนี้ มีปฏิญญาอย่างนี้ว่า บุคคลได้รับสุขหรือทุกข์ หรือไม่ทุกข์ไม่สุข อย่างใดอย่างหนึ่งได้รับเพราะกรรมที่กระทำไว้ในปางก่อนทั้งสิ้นเป็นเหตุ . . . พวกที่มีวาตะอย่างนี้ มีปฏิญญาอย่างนี้ว่า บุคคลได้รับสุขหรือทุกข์หรือไม่ทุกข์ไม่สุข อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้รับเพราะกรรมที่

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เล่มที่ 1 ภาคที่ 3, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2543), น. 268 – 270.

² เรื่องเดียวกัน, น. 268.

³ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค เล่มที่ 4 ภาคที่ 2, น. 48.

ทำไว้ในปางก่อนทั้งสิ้น เราเข้าไปถามสมณพราหมณ์พวกนั้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ได้ยินว่าท่านทั้งหลาย มีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า บุคคลได้รับสุข ฯลฯ ได้รับเพราะกรรมที่ทำไว้ในปางก่อนทั้งสิ้น จริงหรือ เราถามอย่างนี้แล้ว หากเขายังยืนยันอยู่ เราก็กล่าวกะเขาว่า ถ้ากระนั้น คนฆ่าสัตว์ คนลักทรัพย์ และคนเสพกาม ก็ต้องเป็นเพราะกรรมที่ทำไว้ในปางก่อน คนพูดเท็จ คนพูดส่อเสียด คนพูดคำหยาบ คนพูดล้าราก็ต้องเป็นเพราะกรรมที่ทำไว้ในปางก่อน คนมักได้ คนมีใจพยาบาท คนมีความเห็นผิด ก็ต้องเป็นเพราะกรรมที่ทำไว้ในปางก่อน เมื่อถือเอาบุรพกรรมมาเป็นสภาวะ (คือเป็นข้อสำคัญ) ฉันทะ (ความพอใจคือความใคร่ที่จะทำ) หรือความพยายาม (เพื่อจะทำ) อกุณียกิจหรือ อกรุณียกิจก็ไม่มี เมื่ออกุณียกิจและอกุณียกิจ ไม่มีเป็นล่ำเป็นสัน เช่นนี้ การอ้างตนว่าเป็นสมณะอย่างชอบแก่เหตุย่อมมีไม่ได้ สำหรับบุคคลทั้งหลายผู้ขาดความสำนึกตน ปล่อยปละตนอยู่ (ด้วยสุดแต่บุรพกรรม) นี้ . . .¹

ความคิดว่ากรรมเก่าเป็นเหตุนี้ ก็จะเชื่อว่าการได้รับความสุข ความทุกข์ หรือสิ่งใด ๆ ในปัจจุบันนี้ ก็เพราะกรรมเก่าเท่านั้นเป็นเหตุ ผลเสียก็เป็นเช่นเดียวกันกับความคิดที่ว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างสรรพเคราะห์ทำให้คนปล่อยชีวิตไปโดยไม่รับผิดชอบ เนื่องจากให้กรรมเก่าเป็นผู้สร้างสรรพชีวิตในปัจจุบันจะเกิดอะไรขึ้นก็สุดแท้แต่กรรมเก่าที่ทำมา ลัทธินี้ยังอธิบายด้วยว่าเมื่อกรรมเก่าหมดด้วยตบะ แล้วไม่สร้างกรรมใหม่ก็เท่ากับสิ้นกรรม หมดทุกข์ไปเอง ดังที่พระพุทธองค์ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายในเวททหสูตรว่าด้วยวาตะของพวกนิครนถ์ ดังนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า บุรุษบุคคลนี้ย่อมเสวยเวทนาอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ว่าสุข ทุกข์ หรือมิใช่ทุกข์มิใช่สุขก็ดี ข้อนั้นทั้งหมดก็เพราะเหตุแห่งกรรมที่ตนทำไว้แต่ก่อน ดังนั้นเพราะกรรมเก่าหมดด้วยตบะ ไม่ทำกรรมใหม่ ก็จักไม่มีผลต่อไปเพราะไม่มีผลต่อไป ก็จักสิ้นกรรม เพราะสิ้นกรรม ก็จักสิ้นทุกข์ เพราะสิ้นทุกข์ ก็จักสิ้นเวทนา เพราะสิ้นเวทนา ทุกข์ทั้งปวงจักเป็นอันไม่มีไปเอง ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกนิครนถ์มักมีวาตะอย่างนี้²

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เล่มที่ 1 ภาคที่ 3, น. 268 – 269.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล มัชฌิมนิกาย อุบัติปริณาสก เล่มที่ 3 ภาคที่ 1, น. 1 – 2.

ในความเป็นจริงย่อมเป็นไปได้ว่าชีวิตในปัจจุบันเมื่อเกิดมาแล้วจะไม่มีการกระทำใหม่ๆ เกิดขึ้นเพราะแม้แต่การบำเพ็ญตบะก็เป็นการสร้างกรรมใหม่ขึ้นแล้ว ดังนั้นการที่พวกนิครนถ์กล่าวว่าการบำเพ็ญตบะไม่สร้างกรรมใหม่จะทำให้กรรมเก่าหมดไปก็จะเป็นเหตุให้เกิดความเพิกเฉยในการที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น พระพุทธองค์จึงตรัสว่าความคิดเหล่านี้เป็นวาทะของพวกนิครนถ์นอกศาสนา

แนวคิดเรื่องชีวิตถูกกำหนดมาแล้วไม่ได้มีเฉพาะในปรัชญาอินเดียในยุคก่อนพุทธกาลจนถึงยุคพุทธกาลเท่านั้น เพราะในปัจจุบันความเชื่อนี้ยังคงแพร่หลายในหมู่คนทั่วไป โดยเฉพาะในศาสนาที่เชื่อในพระเจ้าผู้สร้างที่เกิดขึ้นหลังพุทธศาสนา เช่น คริสต์ศาสนาที่ในคัมภีร์พันธสัญญาเดิม (The Old Testament) เล่มแรกคือปฐมกาล (Genesis) กล่าวถึงการสร้างโลกและมนุษย์ของพระเจ้าซึ่งสร้างโลกก่อนแล้วจึงสร้างแสงสว่าง น้ำ ท้องฟ้า แผ่นดิน ทะเล พระอาทิตย์ พระจันทร์ สัตว์ต่าง ๆ จากนั้นจึงทรงสร้างมนุษย์และมนุษย์คู่แรกของโลกคืออดัมและอีฟที่ขัดคำสั่งพระเจ้าโดยไปกินผลไม้ต้องห้ามจึงถูกพระเจ้าลงโทษให้มีบาปติดตัว เพราะฉะนั้นมนุษย์ทุกคนซึ่งถือว่าเป็นลูกหลานของอดัมและอีฟจึงมีบาปกำเนิด (Original Sin) ติดตัวมา¹ นอกจากนี้หลักคำสอนเรื่องตรีเอกภาพได้กล่าวถึงภาคทั้ง 3 ของพระเจ้า คือ พระบิดา ผู้สร้างโลก สรรพสิ่ง และมนุษย์ ภาคที่ 2 คือพระบุตร หมายถึงพระเยซูที่เสด็จมาเพื่อไถ่บาปให้มนุษย์ และภาคสุดท้ายคือพระจิต เป็นพลังเชื่อมพระบิดากับพระบุตรเข้าด้วยกันและเป็นพลังอำนาจของพระเจ้าที่ดลบันดาลให้มนุษย์กลับใจมาประพฤติตามแนวทางของพระเจ้า² สำหรับศาสนาอิสลามก็มีความเชื่อในพระเจ้าพระองค์เดียวคือพระอัลลอฮ์ ที่เป็นพระผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย รวมทั้งโลกและจักรวาล พระองค์ทรงมีความสมบูรณ์ ซึ่งความสมบูรณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในทุกสรรพสิ่งล้วนมาจากพระองค์ทั้งสิ้น³ สรุปได้ว่าทั้งศาสนาคริสต์และอิสลามต่างก็เชื่อในอำนาจของพระผู้เป็นเจ้าว่าทรงเป็นผู้มีอำนาจบันดาลให้เกิดสรรพสิ่ง มีอำนาจในการควบคุมความเป็นไปของชีวิตและจักรวาล

กล่าวโดยสรุปคือความคิดที่ว่าชีวิตนี้พระเจ้ากำหนด หรือสิ่งที่ต้องประสบในชีวิตล้วนเป็นเพราะอำนาจของกรรมเก่าเท่านั้น เป็นความคิดความเชื่อที่มีมายาวนาน หากพิจารณากันใน

¹ *Good News Bible with Deuterocanonicals/Apocrypha* (New York, American Bible Society,), p. 1 – 2.

² กิรติ บุญเจือ, *หลักความเชื่อของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคแรก)*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2529), น. 71 – 83.

³ สำนักจุฬาราชมนตรี , *ศาสนาอิสลาม ฉบับของสำนักจุฬาราชมนตรี* , พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2519), น. 31 – 32.

เฉพาะสังคมอินเดียโบราณ หลักฐานที่ชัดเจนก็ปรากฏในยุคพระเวทที่เชื่อว่ามีเทพเจ้าผู้สร้างสรรพความคิดเรื่องอำนาจกรรมเก่าเท่านั้นบันดาลก็เป็นความเชื่อของลัทธิที่มีอยู่นอกพุทธศาสนาเช่นกัน และความเชื่อทั้ง 2 ประการนี้ยังคงได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องพระเจ้าผู้สร้างมีอำนาจเหนือสรรพสิ่งในศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามซึ่งมีผู้นับถือนับถือเป็นจำนวนมาก ซึ่งแนวคิดทั้ง 2 นี้ก็เป็นเหตุที่นำไปสู่ข้อสงสัยในการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณ

3.1.1.2 การพยากรณ์กับปัญหาความขัดแย้งเรื่องชีวิตถูกกำหนดมาแล้ว

แนวคิดว่าทุกสิ่งที่ประสบในชีวิตล้วนเกิดจากพระเจ้าผู้สร้างสรรพ หรือทุกสิ่งในชีวิตเกิดจากกรรมเก่าเท่านั้นพาให้เป็นที่เข้าใจผิดในการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณ ในแง่ที่ว่าพระพุทธร่องค์ทรงสามารถยืนยันว่าการที่ชีวิตมีความเป็นไปแบบนี้ ก็เพราะชีวิตของบุคคลเหล่านั้นถูกกำหนดมาแล้วด้วยอำนาจการสร้างสรรค์ของพระเจ้า หรือด้วยอำนาจของกรรมเก่าเท่านั้นของผู้คน ซึ่งในการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณหลายครั้งก็สามารถทำให้คนบางกลุ่มเข้าใจว่าพระพุทธร่องค์เป็นเพียงผู้เข้าไปรู้ความเป็นไปที่เกิดจากพระเจ้าหรือกรรมเก่า เท่านั้น ในที่นี้จะขอกล่าวตัวอย่างการพยากรณ์โดยย่อเพื่อนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาเท่านั้น

ในแง่ของการพยากรณ์ที่เป็นเรื่องดี เช่น พระพุทธร่องค์ตรัสว่าสมัยที่เสวยพระชาติเป็นสุเมธดาบสทรงได้รับพุทธพยากรณ์เป็นครั้งแรกจากพระที่บึงกรพุทธเจ้าว่า พระองค์จะได้เป็นพระพุทธร่องค์มีพระนามว่าโคตมะ โดยพระที่บึงกรทรงระบุนายละเอียดยี่สิบตั้งแต่เสด็จออกอภิเษกกรรมณ์ ไปจนถึงว่าตรัสรู้ที่โคนต้นโพธิ แม้กระทั่งชื่อของพระชนก พระชนนี อัครสาวกและอัครสาวิกา พระอุปัฏฐาก อัครอุบาสกและอัครอุบาสิกา ตลอดจนถึงอายุของพระโคตมะด้วยว่าประมาณ 100 ปี¹ จนถึงยุคของพระพุทธร่องค์โกณฑัญญะ² และยุคของพระพุทธร่องค์เจ้ามถคล³ ก็ได้มีรายละเอียดว่าในยุคนั้นเสวยพระชาติเป็นใครทำอะไรได้บ้างและยังทรงได้รับพุทธพยากรณ์ว่าจะได้เป็นพระพุทธร่องค์เป็นครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ตามลำดับ ในกรณีนี้อาจมองได้ว่าเพราะพระผู้เป็นเจ้าของเจ้ากำหนดมาแล้วว่าชาติสุดท้ายสุเมธดาบสจะได้เป็นใคร มีบิดามารดาชื่ออะไร ฯลฯ ในแต่ละชาติต้องทำอะไรบ้าง ต้องได้รับการพยากรณ์จากพระพุทธร่องค์ใดบ้าง เป็นต้น แล้วสิ่งที่พระพุทธร่องค์ทั้งหลายได้ทรงล่วงรู้และทรงพยากรณ์ได้แม่นยำก็เป็นผลมาจากความแน่นอนแล้วจากการที่พระเจ้ากำหนด ก็เป็นไปได้

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย พุทรวงศ์ เล่มที่ 9 ภาคที่ 2*, น. 255 – 263.

² เรื่องเดียวกัน, น. 306 – 309.

³ เรื่องเดียวกัน, น. 329 – 333.

หรือในอีก 2 กรณีที่เป็นเรื่องดี ได้แก่ เรื่องพระยสเถระกับพวก 55 คน เคยปรารณา พระอรหันต์ในสมัยของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง ทั้ง 55 คนได้พิจารณาซากศพของหญิงตายทั้ง กลมจนได้อุสภัสถุญาทำให้ในสมัยปัจจุบันเมื่อพระยสเห็นสตรีนอนเกลื่อน จึงรู้สึกว่าเป็นดุษฎีปาชา และด้วยอุปนิสัยการพิจารณาอุสภะนี้ กลุ่มของพระยสกุลบุตรจึงบรรลุดุคคุณวิเศษ¹ และเรื่องของ จิตตคฤหบดีในยุคพระพุทธเจ้ากัสสป ได้ถวายอาหารพร้อมด้วยดอกไม้ธูปเทียนแก่พระภิกษุแล้วตั้ง ความปรารณาว่าขอบรรณาการพันหนึ่งและขอฝนดอกไม้มีสี 5 สีจงตกในที่ที่จะไปเกิด ซึ่งไม่ว่าจะ ไปเกิดที่ใดฝนดอกไม้ทิพย์ก็จะตก จนมาถึงสมัยของพระพุทธเจ้าโคตมะ ฝนดอกไม้ทิพย์ก็ตกใน วันที่เกิด และการนำบรรณาการมาและการที่เกวียนเต็มด้วยรัตนะ 7 ประการ ก็เป็นผลแห่งกรรม นั้น² ตัวอย่างเรื่องกลุ่มพระยส 55 ท่าน และจิตตคฤหบดี ทำให้เกิดคำถามว่าชีวิตในปัจจุบันของ กลุ่มบุคคลทั้ง 2 ตัวอย่างนี้เกิดจากอำนาจของกรรมเก่าเท่านั้นที่เป็นตัวกำหนดหรือไม่ เพราะพระ ยสกับพวกเคยพิจารณาซากศพผู้หญิง กรรมเก่าจึงกำหนดให้มีนิสัยในทางอุสภะ และบรรลุดุค เพราะ กรรมเก่า ส่วนจิตตคฤหบดีก็เคยทำกรรมถวายอาหารพร้อมดอกไม้แล้วตั้งความปรารณาไว้ ด้วย กรรมเก่าเท่านั้น ชาติปัจจุบันฝนดอกไม้ทิพย์และเครื่องบรรณาการจึงพร้อม

ส่วนการพยากรณ์เรื่องไม่ดีที่นำมาเป็นตัวอย่างในประเด็นนี้ เช่น พระพุทธองค์ทรง พยากรณ์ว่าในอดีตมีชาวนาผู้หนึ่งไม่พอใจที่ชาวเมืองเดินย่ำที่นาของตนเพื่อไปสักการะพระปัจเจก พุทธเจ้า จึงได้ไปเผาศาลาที่อาศัยของท่านทำให้พระปัจเจกพุทธไปที่อื่น ประชาชนโกรธชานา มากพากันทำร้ายจนสิ้นชีวิตแล้วชาวนาที่เกิดในเวจจากนั้นจึงเกิดเป็นอหิเปรตที่เขาคิณณภูมิ ด้วยผลกรรมนี้³ เรื่องอหิเปรตอาจมองได้ว่าที่พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ย้อนอดีตได้เพราะชีวิตของ อหิเปรตถูกกำหนดมาแล้วอาจโดยพระเจ้า ทำให้อดีตชาติต้องเป็นชาวนาต้องไปเผาศาลา พระปัจเจกพุทธเจ้าจึงถูกพระเจ้าลงโทษให้ลงนรกและเป็นเปรต กรณีที่พระพุทธองค์ ทรงพยากรณ์ เจ้าสุปปพุทธะว่าเจ้าสุปปพุทธะนั้นไม่ให้ทางพระองค์ ในวันที่ 7 จะถูกรรณีสูบและยังตรัสด้วยว่า ถึงจะเหาะไปบนอากาศ หนีลงเรือหรือไปที่ใดก็ไม่พ้นเพราะพระดำรัสของพระองค์ไม่มีทางเป็นอื่น

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1, น. 134 – 135.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 2, น. 256 – 258.

³ เรื่องเดียวกัน, น. 235 – 236.

ไปได้ซึ่งเมื่อถึงวันที่ 7 เจ้าสุปปะพุทธะก็ถูกธรณีสูบแล้วทรงไปเกิดในอเวจีนรก¹ เรื่องเจ้าสุปปะพุทธะนี้ก็เช่นเดียวกับอหิเปรตเพราะอาจมีผู้คิดว่าพระพุทธรูปองค์ทรงเนใจมากว่าถึงอย่างไรเจ้าสุปปะพุทธะก็ต้องถูกธรณีสูบในวันที่ 7 จึงตรัสย้ำถึง 2 ครั้ง แสดงว่าชีวิตของเจ้าสุปปะพุทธะต้องถูก พระเจ้ากำหนดมาแล้วอย่างแน่นอน

เมื่อพิจารณากฎแห่งกรรมตามทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทแล้วพบว่ากรรมคือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาซึ่งมนุษย์แต่ละคนเป็นผู้กระทำกรรมทั้งทางกาย วาจา และใจด้วยตนเองทั้งสิ้น อีกทั้งการรับผลจากการกระทำก็เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งอดีตและปัจจุบันที่แต่ละคนได้กระทำมา เช่น ทำกรรมดีย่อมได้รับวิบากดี ทำกรรมไม่ดีย่อมได้รับวิบากไม่ดี ฯลฯ ดังนั้นการมองคำพยากรณ์ด้วยพุทธญาณด้วยความคิดว่าชีวิตเป็นไปตามที่พระเจ้าหรือกรรมเก่าเท่านั้น กำหนดไว้ดังตัวอย่างข้างต้น จึงทำให้เกิดปัญหาว่าการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณมีความขัดแย้งกับกฎแห่งกรรม เพราะเป็นการนำความเชื่อที่ขัดกับกฎแห่งกรรมมาตัดสินพุทธพยากรณ์

3.1.2 การพยากรณ์กับศักยภาพของมนุษย์

ปัญหานี้เป็นประเด็นที่ต่อเนื่องมาจากหัวข้อที่ผ่านมาในแง่ที่ว่า เมื่อแต่ละบุคคลได้รับคำพยากรณ์แล้วเป็นเรื่องดี เกิดความคิดว่าชีวิตถูกกำหนดมาแล้ว จึงคิดต่อไปว่าได้รับคำพยากรณ์แล้วไม่ต้องทำอะไรอีกต่อไปเนื่องจากพระพุทธรูปองค์คงไม่ทรงพยากรณ์ผิดพลาด หรือหากได้รับคำพยากรณ์ที่ไม่ดีก็คิดไปว่าคงถูกกำหนดมาแล้วว่าต้องเจอเรื่องเช่นนี้ จึงคิดว่าไม่ต้องทำอะไรอีก เพราะคงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ ดังนั้นจึงควรพิจารณาต่อไปว่าความคิดที่ไม่เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์มีที่มาและลักษณะอย่างไร ที่เมื่อนำมาพิจารณาการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณแล้วจึงก่อให้เกิดข้อสงสัยในศักยภาพของมนุษย์

3.1.2.1 ความคิดที่ไม่เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์

รากฐานของปัญหาในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าไม่แตกต่างจากความเข้าใจว่าชีวิตถูกกำหนดมาแล้วด้วยการสร้างสรรค์ของพระเจ้าหรือด้วยอำนาจของกรรมเก่าแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากความเชื่อ 2 ประการที่กล่าวมานี้เป็นเหตุให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะปล่อยให้ชีวิตเป็นไปสุดแท้แต่พระเจ้าหรือกรรมเก่าที่ทำมาแต่เพียงอย่างเดียวจึงทำให้ขาดความกระตือรือร้นใน

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 3, น. 61 – 65.

การทำกิจต่าง ๆ หรือทำกรรมใหม่ ดังที่ผู้วิจัยได้อ้างถึงพุทธพจน์ในติตถสูตรแล้วว่า เมื่อถือเอาการสร้างสรรค์แห่งพระเป็นเจ้าหรือบุรพกรรมมาเป็นสาระ ฉันทะหรือความพยายามเพื่อจะทำในสิ่งที่ควรทำหรือไม่ทำในสิ่งที่ไม่ควรทำก็ไม่มี บุคคลทั้งหลายก็ขาดความสำนึกตน ปล่อยปละตน ซึ่งการขาดความสำนึกปล่อยปละตนนี้ ก็คือการไม่รับผิดชอบในการใช้ชีวิต และเป็นการมองว่ามนุษย์ไม่มีศักยภาพในการรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองได้ เพราะได้ยอมรับในอำนาจของสิ่งอื่นว่ามีอิทธิพลเหนือตนเองไปแล้วนั่นเอง

แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อชีวิตได้ปรากฏในแนวความเชื่อของศาสนาอื่นๆ ในปัจจุบันเช่นกัน สำหรับศาสนาอิสลามพระเจ้าเป็นผู้นำทางแก่ผู้หลงผิดนำมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ ชาวมุสลิมสามารถร้องขอการชี้้นำเพื่อดำเนินชีวิตได้ตลอดเวลา ทำให้มนุษย์ทำทุกอย่างด้วยความจงรักภักดีต่อพระเจ้า ซึ่งประเด็นนี้ทำให้มองว่าอำนาจของพระเจ้าทำให้มนุษย์ไม่มีอิสรภาพ แต่ศาสนาอิสลามก็ให้เหตุผลแย้งในเรื่องนี้ว่าในความเป็นจริงมนุษย์เป็นนายตัวเองในการกระทำ และจะต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองถ้าทำผิดตนเองก็ต้องรับผิดชอบ แต่ผลของการกระทำนั้นจะปรากฏในวันสิ้นโลกซึ่งจะมีการพิพากษาว่าชีวิตหลังความตายมนุษย์แต่ละคนจะได้ไปใช้ชีวิตอมตะในที่ใด ผู้ทำดีก็ได้ไปสวรรค์ทำไม่ดีก็ไปนรก¹ ดังนั้นอิสระและความรับผิดชอบต่อการกระทำก็ยังอยู่ภายใต้อำนาจของพระเจ้า อีกทั้งการรอคำตัดสินว่าจะไปสวรรค์หรือนรกชั่ววันวันนั้น ผู้วิจัยก็เห็นว่าไม่ใช่ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเพราะการขึ้นสวรรค์หรือลงนรกตลอดกาลนั้นขึ้นอยู่กับว่าได้กระทำตามที่พระเจ้กำหนดหรือไม่ ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นชัดเจนว่ามนุษย์ไม่มีอิสรภาพในการเลือกที่จะทำและไม่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำอย่างแท้จริง

ส่วนศาสนาคริสต์ก็มีพิธีกรรมการรับศีลล้างบาป ที่กระทำได้โดยเมื่อมีการทำผิดบาป ซึ่งถือว่าเป็นการทำผิดต่อพระเจ้า สามารถคืนดีต่อพระเจ้าและได้รับการอภัยจากพระเจ้าได้ด้วยการสารภาพบาปต่อหน้าบาทหลวงซึ่งจะอ้างอำนาจของพระเจ้าเพื่อ ล้างบาปให้² หรือจะเป็นคำสอนว่ามนุษย์มีบาปกำเนิดไม่สามารถลบล้างได้ด้วยตนเองพระเยซูจึงต้องเป็นผู้ไถ่บาปให้ นอกจากนี้ยังมีการตีความคำสอนเรื่องการดำเนินชีวิตด้วยว่า พระเจ้าทรงกำหนด โครงการไว้สำหรับมนุษย์แต่ละคน ดังนั้นเราจึงไม่จำเป็นต้องสร้างแผนขึ้นมาใหม่หรือพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีของเราเองและสิ่งที่เราจำเป็นต้องทำคือ ตัดสินใจว่าจะร่วมมือกับพระองค์ ค้นหาแผนการที่

¹ สำนักจุฬาราชมนตรี, *ศาสนาอิสลาม ฉบับของสำนักจุฬาราชมนตรี*, น. 31 – 41.

² กิรีติ บุญเจือ, *หลักปฏิบัติของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคหลัง)*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2530), น. 12 – 14.

ถูกกำหนดไว้แล้วว่าเป็นอะไร¹ ความเชื่อเช่นนี้สามารถกล่าวได้ว่าเป็นการไม่เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าจะสามารถสร้างสรรค์ชีวิตได้ด้วยตนเอง

เมื่อได้ทราบแล้วว่านับแต่ก่อนยุคพุทธกาลจนกระทั่งปัจจุบันมีแนวความคิดเรื่องการพึ่งพาอำนาจภายนอกคืออำนาจพระเจ้าและกรรมเก่า แนวคิดนี้มีอิทธิพลทำให้คนไม่พยายามสร้างเหตุใหม่ให้ดียิ่งขึ้นรวมทั้งอาจก่อให้เกิดการไม่รับผิดชอบในการกระทำเพราะโทษสิ่งภายนอก แต่แนวความคิดนี้จะเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเรื่องการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณกับศักยภาพของมนุษย์อย่างไร จะได้พิจารณาไปพร้อมกับตัวอย่างของพุทธพยากรณ์ในหัวข้อต่อไป

3.1.2.2 การพยากรณ์กับปัญหาเกี่ยวกับศักยภาพของมนุษย์

ประเด็นข้อสงสัยนี้คือเมื่อได้ทราบถึงการพยากรณ์ของพระพุทธองค์ อาจทำให้ผู้ที่รับทราบคำพยากรณ์เกิดความคิดว่าเมื่อทรงพยากรณ์เช่นนี้แล้ว บุคคลนั้น ๆ ก็ไม่ต้องทำอะไรอีก เพราะถึงอย่างไรชีวิตก็ถูกกำหนดมาแล้ว เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งใดได้ รอแค่ให้ถึงเวลาที่พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ไว้แล้วผลก็จะปรากฏขึ้นมาเองซึ่งหากคำพยากรณ์นั้นเป็นเรื่องดีก็นับว่าเป็นการดีที่ไม่ต้องขวนขวายทำอะไรไปให้เกิดผลดีอีก หากคำพยากรณ์ไม่ใช่เรื่องดีก็เป็นเรื่องที่ต้องยอมรับเนื่องจากคงไปแก้ไขอะไรไม่ได้ คำพยากรณ์ในบางกรณีเมื่อศึกษาแล้วหากประกอบด้วยความเชื่อที่ว่าชีวิตถูกกำหนดมาและไม่ต้องทำอะไรอีกเมื่อได้รับคำพยากรณ์ก็อาจยิ่งก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนี้มีน้ำหนักมากขึ้น การพยากรณ์ด้วยพระญาณที่จะยกตัวอย่างให้เห็นในประเด็นนี้ก็มีทั้งคำพยากรณ์ในแง่ดีและคำพยากรณ์แง่ไม่ดี เช่นเดียวกับประเด็นเรื่องชีวิตถูกกำหนดมาแล้ว

สำหรับการพยากรณ์ในแง่ดีที่นำมาแสดงเป็นตัวอย่าง เช่น พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์อดีตของพระโกณฑัญญะว่า 91 กัปที่ผ่านมาในสมัยพระพุทธเจ้าวิปัสสี ภูมฺพินฺทิตฺตจฺจกฺกกาลถวายนานเป็นชั่ววาลีเดียว แต่พระสงฆ์ผู้มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขและได้กราบทูลขอให้ท่านนี้เป็นไปเพื่อการรู้ธรรมก่อนสาวกคนอื่น ๆ ซึ่งพระวิปัสสีพุทธเจ้าก็ตรัสรับรอง หลังจากนั้นท่านก็ได้ถวายทานอันเลิศรวม 9 ครั้ง ซึ่งการถวายทานเพื่อบรรลุนิพพานก่อนผู้อื่นนี้ได้เคยเกิดขึ้นแล้วเมื่อ 1 แสนกัปที่ผ่านมาในสมัยพระพุทธเจ้าปทุมุตตระ ท่านได้เคยถวายทานตลอด 7 วันแล้วตั้งความปรารถนาจะบรรลุนิพพานก่อนสาวกคนอื่น² หรือการที่ทรงพยากรณ์อดีตของพระอนุรุทธะว่าในสมัยพระพุทธเจ้าปทุมุตตระ บุรุษผู้หนึ่งไปฟังธรรมแล้วได้เห็นพระศาสดาตั้งให้ภิกษุรูปหนึ่งเป็น

¹ กิรติ บุญเจือ, *หลักความเชื่อของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคแรก)*, น.3.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1*, น. 132 – 134.

เอตทัคคะด้านทิพยจักขุ จึงปรารถนาเป็นเลิศทางทิพยจักขุบ้าง ได้ทูลนิมนต์พระปทุมุตตระพระพุทธเจ้ากับพระภิกษุแสนหนึ่งเพื่อเสวยถึง 7 วัน แล้วทำความปรารถนาว่า ขอเป็นยอดของภิกษุผู้มีทิพยจักขุ ในพระศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคต พระปทุมุตตระทรงตรวจดูอนาคต ทรงทราบว่าความปรารถนาจะสำเร็จจึงตรัสว่า แสนกับในอนาคต ท่านจักมีชื่อว่าอนุรุทธะ และจะเป็นยอดของภิกษุผู้มีทิพยจักขุในยุคของพระพุทธเจ้าโคตมะ¹ ตัวอย่าง 2 กรณีนี้ถ้ามองว่าทั้ง 2 ท่าน เคยได้รับคำพยากรณ์มาแล้วจากพระพุทธเจ้าพระองค์ในอดีต แสดงว่ามีความแน่นอนอยู่แล้วว่าต้องได้เป็นดังคำพยากรณ์ เพราะพิจารณาด้วยฐานความคิดว่าชีวิตถูกกำหนดมาแล้ว มิเช่นนั้นการมองอนาคตล่วงหน้าถึงแสนกับจะเป็นไปได้ได้อย่างไรว่าจะได้เป็น แล้วพอมาถึงระยะเวลาที่กำหนดไว้ พระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันยังทรงพยากรณ์อดีตย้อนไปให้ฟังได้อีก เพราะฉะนั้นหากได้รับคำพยากรณ์แล้วก็คงไม่ต้องทำอะไรอีก

ส่วนกรณีที่พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์คติของชาวบ้านนาทิกะที่ทำกาละแล้ว เช่น ภิกษุสาฬหะ ลีนอาสาละแล้วเข้าถึงอยู่ในทิฏฐธรรม ภิกษุณีชื่อนันทา อุบาสกกุกุละ และชาวบ้านอีกจำนวนมาก สัญโญชน์เบื้องต่ำ 5 ลีนไป เป็นผู้ผุดเกิดขึ้น บริณิพพานในชั้นสุทธาวาส ไม่กลับมาจากโลกนั้นเป็นธรรมดา อุบาสกสุทัตตะ และอุบาสกอีก 96 คน สัญโญชน์ 3 อย่างลีนไป ราคะ โทสะ และโมหะบางเบา เป็นสภทาคามี มาสู่โลกนี้อีกครั้งเดียว แล้วจะทำที่สุดทุกข์ อุบาสิกาสุชาดา และอุบาสกอีก 510 คน สัญโญชน์ 3 อย่างลีนไป เป็นโสดาบัน ไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา แน่นนอนแล้วว่า จะตรัสรู้² เรื่องนี้ผู้ศึกษาทั่วไปอาจมองว่า การพยากรณ์คตินี้ดูจะมีความแน่นอนที่จะเป็นไปตามที่ตรัสไว้ไม่มีผิดพลาด เนื่องจากเป็นพระดำรัสที่ชัดเจนว่า ตอนนี้ใครเป็นอย่างไรแล้วต่อไปจะเป็นอย่างไร จึงเกิดความคิดต่อไปว่าชาวบ้านนาทิกะที่ทำกาละแล้วคงไม่ต้องทำอะไรอีก เพราะจะต้องเป็นไปตามพระดำรัส

ในกรณีของคำพยากรณ์ในแง่ไม่ดีก็เช่นกันที่เมื่อพิจารณาด้วยแนวคิดข้างต้นแล้ว อาจก่อให้เกิดความเข้าใจเช่นนั้นได้ เช่น พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์อดีตของพระโมคคัลลานะที่ต้องถูกทุบตีจนกระดูกแตกละเอียดว่า ในอดีตกุลบุตรผู้หนึ่งทำงานหนักบิดามารดาจึงหาหญิงสาวมาให้แต่งงาน แต่หญิงนั้นไม่ยอมดูแลพ่อแม่ของฝ่ายชายอีก บุรุษจึงวางแผนฆ่าพ่อแม่ของตัวเอง โดยหลอกให้ไปพบญาติ แล้วปลอมตัวเป็นโจรทุบตีบิดามารดาให้ได้รับความทรมานจนตาย ซึ่ง

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระสูตรและอรรถกถา แปล อังคุดตริณิกาย เอกนิบาต เล่มที่ 1 ภาคที่ 1*, น. 304 – 306.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระสูตรและอรรถกถา แปล ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ 2 ภาคที่ 1*, น. 262 – 264.

บุรุษผู้นั้นในอดีตก็คือพระโมคคัลลานะ¹ หรือจะเป็นเรื่องของพระจักขุบาล ที่ตาบอดพร้อมกับบรรลุอรหัตผล พระศาสดาได้ตรัสอดีตของพระจักขุบาลว่าในอดีตมีหมอหนึ่งเที่ยวรักษาผู้คนทั่วไป ได้ไปรักษาหญิงซึ่งตามองไม่เห็น นางกล่าวกับหมอบอกว่าถ้านางมองเห็น นางและลูกสาวจะยอมเป็นทาส หมอได้รักษาจนมองเห็นแต่นางกลับบอกว่าปวดมากกว่าเดิม หมอประกอบยาขนานหนึ่งให้หยอดทำให้ตาทั้งสองข้างของนางมองไม่เห็นอีกเลย ซึ่งหมอผู้นั้นก็คือพระจักขุบาล² การพยากรณ์อดีตเหตุของพระพุทธองค์บอกว่าชีวิตของพระโมคคัลลานะและพระจักขุบาล ได้กระทำการกรรมใดมาจึงต้องรับผลเช่นนี้ จะเป็นไปได้หรือไม่ที่แม้ ทั้ง 2 ท่านจะรู้ว่าเกิดเหตุ การณ์เช่นนี้ขึ้น ก็ไม่คิดจะเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างสุดท้ายของหัวข้อนี้ คือพระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์พระเทวทัตว่าจะเกิดในอบาย ตกนรกตลอดกาลและก่อนที่พระเทวทัตจะสิ้นชีวิตท่านหวังจะมาเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นครั้งสุดท้าย พระพุทธองค์ยังทรงย้ำว่าแม้จะได้เข้ามาเซตวันก็ไม่ได้เห็นพระองค์ เมื่อพระเทวทัตมาถึงเท่าเหยียบพื้นก็ถูกรรณีสูบจนกระดูกคางจืดถึงพื้นดินจึงได้ขอถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่พึ่งด้วยกระดูกคางพร้อมด้วยลมหายใจแล้วก็จมดินไปเกิดในอเวจี³ กรณีของพระเทวทัต ยิ่งพระพุทธองค์พยากรณ์หลายครั้งก็ยิ่งแสดงว่า ถึงอย่างไรพระเทวทัตก็ต้องลงนรกไม่มีทางได้เจอพระพุทธองค์จะเป็นไปได้หรือไม่ว่า ถ้าได้รับคำพยากรณ์เช่นนี้ก็หมายความว่าไม่ต้องพยายามเพื่อจะให้เกิดสิ่งอื่นที่ดีขึ้นไปกว่านี้

ในหัวข้อการพยากรณ์กับความขัดแย้งกับกฎแห่งกรรมที่ผ่านมาผู้วิจัยได้มีข้อสรุปในเบื้องต้นแล้วว่า ความเชื่อที่ชีวิตถูกกำหนดมาขัดแย้งกับคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาทและเมื่อชีวิตไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นไปด้วยพระเจ้าหรือกรรมเก่า ศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนให้ดีขึ้นหรือทำตนให้แย่งยอมเป็นไปได้อีกทั้งพระพุทธองค์ก็ได้ทรงดำหนิในติดถสูตรว่าการเชื่อชีวิตเป็นไปเพราะกรรมเก่าหรือพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของมนุษย์ละเลยที่จะพยายามทำสิ่งที่ดีไม่ทำสิ่งที่ไม่ดีและทำให้ขาดความรับผิดชอบในการกระทำซึ่งแสดงว่าความคิดที่จะไม่ชวนชวรายทำสิ่งใดรวมทั้งไม่รับผิดชอบต่อกระทำของตนนั้นมีความขัดแย้งกับพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณจึงทำให้เกิดข้อขัดแย้งขึ้น

¹ มหาหมฏฐราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 3, น. 99 – 101.

² มหาหมฏฐราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1, น. 32 – 34.

³ เรื่องเดียวกัน, น. 196 – 199.

3.2 ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับไตรลักษณ์

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณ คือปัญหาเรื่องไตรลักษณ์ เพราะเมื่อพิจารณาจากประเด็นปัญหาที่ได้กล่าวไว้ในทำนองที่ผ่านมา อาจก่อให้เกิดข้อสงสัยในหลักคำสอนโดยเฉพาะเรื่องความเป็นอนิจจังและอนัตตา ทั้งที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงไตรลักษณ์ไว้หลายแห่ง เช่น ในอนิจจสูตรตรัสว่าชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา¹ และพุทธพจน์ว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา”² เมื่อมีพุทธพจน์ยืนยันไตรลักษณ์เช่นนี้ ข้อสงสัยที่เกิดขึ้นในเรื่องความเป็นอนิจจังและอนัตตาจึงน่าจะเกิดจากการนำเอาความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องมาพิจารณาการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณ ดังนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและตัวอย่างของความเข้าใจผิดในการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณ ต่อไป

3.2.1 การพยากรณ์กับความเข้าใจว่าชีวิตเที่ยง

ประเด็นนี้มีความคล้ายคลึงกับประเด็นเรื่องชีวิตเป็นไปด้วยกรรมเก่าหรือพระเจ้าบันดาล แต่ขยายผลความเข้าใจออกไปในอีกแง่มุม คือในมุมมองว่าเมื่อชีวิตถูกกำหนดไว้แล้วหมายความว่าชีวิตมีความเที่ยงที่จะเป็นไป มีสภาวะที่เที่ยงแท้ไม่เปลี่ยนแปลงใช้หรือไม่ อย่างไรก็ตามการกล่าวว่ามีชีวิตเที่ยงหรือมีสภาวะบางอย่างที่เที่ยงไม่เปลี่ยนแปลงย่อมแสดงว่ามีฐานทางความคิดเช่นนี้อยู่ในสังคมมายาวนานจนก่อให้เกิดความคิดความเชื่อเช่นนี้จึงควรที่จะศึกษาแนวคิดเรื่องความเที่ยงแท้เสียก่อน

3.2.1.1 ความเข้าใจว่ามีสภาวะเที่ยงแท้

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้ในบทที่ผ่านมาระบุว่า เมื่อคำพยากรณ์ด้วยพุทธญาณมีความแม่นยำ โดยที่ไม่ว่าจะมองชีวิตของคนแต่ละคนในช่วงเวลาใด ก็สามารถมองเห็นเหตุและผลได้ตลอดสาย ซึ่งอาจทำให้เกิดคำถามที่ว่า ชีวิตนี้ถูกกำหนดมาแล้วจนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือ

¹ มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล สังยุตตนิกาย ชั้นธาวรรค เล่มที่ 3 ภาคที่ 1, น. 93.

² มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เล่มที่ 1 ภาคที่ 3, น. 574.

นั่นแสดงว่าชีวิตที่ยิ่งที่จะเป็นไป ใช่หรือไม่ ประเด็นข้อสงสัยนี้ไม่ได้เพิ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะกับผู้คนในปัจจุบันเท่านั้น แต่ได้เคยเกิดมีทิวฐิหรือความเห็นที่ว่าชีวิตที่ยิ่งที่จะเป็นไป มาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ในยุคพระเวทที่ปรากฏในคัมภีร์อุปนิษัหมักมีข้อความที่แสดงว่า มีสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง ดำรงอยู่ตลอดกาล เป็นสิ่งสัมบูรณ์ คือพรหมัน ที่ถือว่าเป็นรากฐานของสรรพสิ่ง สุตทำยแล้วสรรพสิ่งก็จะกลับคืนสู่พรหมันที่ยิ่งแท้ไม่เปลี่ยนแปลง¹

ปรัชญาอินเดียในยุคพระเวทนี้ แม้ว่าจะมีแนวทางปฏิบัติเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ แต่ก็เป็นการพัฒนาจากจุดหนึ่งไปสู่ความจริงบางอย่างที่เที่ยงไม่เปลี่ยนแปลง ความคิดว่ามีบางสิ่งบางอย่างเที่ยงแท้แสดงถึงการตอบสนองของความต้องการเบื้องต้นในจิตใจผู้คนที่ต้องการความมั่นคงทางใจ แม้กระทั่งในสมัยพุทธกาลความคิดความเห็นว่าต้องมีบางสิ่งบางอย่างเที่ยงก็ยังคงเป็นที่แพร่หลาย ดังมีหลักฐานปรากฏอยู่ในหลายพระสูตรที่แสดงถึงความคิดความเชื่อเช่นนั้นอยู่ เช่นที่ปรากฏบทสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับปริพาชกวัจฉโคตร ในอัคคิวัจฉโคตตสูตร ดังนี้

ท่านพระโคตมทรงเห็นอย่างนี้ว่า โลกเที่ยง สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ดังนี้หรือ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ดูก่อนวัจฉะ เราไม่ได้เห็นอย่างนั้น ข้าแต่ท่านพระโคตม ก็ท่านพระโคตมทรงเห็นอย่างนี้ว่า โลกไม่เที่ยง สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ดังนี้หรือ ดูก่อนวัจฉะ เราไม่ได้เห็นอย่างนั้นข้าแต่ท่านพระโคตม ก็ท่านพระโคตมทรงเห็นอย่างนี้ว่า โลกมีที่สูงสุดสิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ดังนี้หรือ ดูก่อนวัจฉะ เราไม่ได้เห็นอย่างนั้น ข้าแต่ท่านพระโคตม ก็ท่านพระโคตมทรงเห็นอย่างนี้ว่า ซีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ดังนี้หรือ ดูก่อนวัจฉะ เราไม่ได้เห็นอย่างนั้น ข้าแต่ท่านพระโคตม ก็ท่านพระโคตมทรงเห็นอย่างนี้ว่า ซีพก็อย่างหนึ่ง สรีระก็อย่างหนึ่ง สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ดังนี้หรือ ดูก่อนวัจฉะ เราไม่ได้เห็นอย่างนั้นข้าแต่ท่านพระโคตม ก็ท่านพระโคตมทรงเห็นอย่างนี้ว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไปมีอยู่ สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ดังนี้หรือ ดูก่อนวัจฉะ เราไม่ได้เห็นอย่างนั้น ข้าแต่ท่านพระโคตม ก็ท่านพระโคตมทรงเห็นอย่างนี้ว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไป ไม่มีอยู่ สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ดังนี้หรือ ดูก่อนวัจฉะ เราไม่ได้เห็นอย่างนั้นข้าแต่ท่านพระโคตม ก็ท่านพระโคตมทรงเห็นอย่างนี้ว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไป มีอยู่ก็มี ไม่ใช่ ไม่มีอยู่ก็มีไม่ใช่

¹ สุนทร ฤกษ์สี, *ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ*, น. 39 – 41.

สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ดังนี้หรือ ดูก่อนว่าจะ เราไม่ได้เห็นอย่างนั้น¹

คำถามที่ว่าโลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง โลกมีที่ สุด โลกไม่มีที่ สุด ฯลฯ เหล่านี้ ก็คือคำถามที่เป็น อภัยกตปัญหา นั่นเอง ซึ่งนอกจากอศคิวัจจโคตตสูตรแล้ว ความสงสัยว่าสิ่งที่เที่ยงยังปรากฏใน จูฬมาลุงกยโรวาทสูตร ที่พระมาลุงกยบุตรไปทูลถามพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับปัญหา โลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง ฯลฯ เช่นเดียวกับปฐุปาทสูตร ที่ปฐุปาทปริพาชกก็ได้ทูลถามปัญหานี้กับพระพุทธองค์ ด้วยเช่นกัน ซึ่งรายละเอียดของ 2 พระสูตรนี้ได้อ้างถึงแล้วในบทที่ 2 นอกจากพระพุทธองค์ จะต้องเจอกับคำถามประเภทนี้แล้ว พระสาวกท่านอื่นๆ ต่างก็ต้องพบกับข้อสงสัยประเภทเดียวกันนี้ เช่น ในโกกนุทสูตร ซึ่งโกกนุทปริพาชกได้ถามปัญหาพระอนันต์ดังนี้

โก. ท่านผู้เจริญมีความเห็นอย่างนี้ว่า โลกเที่ยง สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่าหรือหนอ

อา. ดูก่อนอาวุโส เรามิได้มีความเห็นอย่างนั้น

โก. ท่านผู้เจริญมีความเห็นอย่างนี้หรือว่า โลกไม่เที่ยง สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่าหรือหนอ

อา. ดูก่อนอาวุโส เรามิได้มีความเห็นอย่างนั้น.

โก. ท่านผู้เจริญมีความเห็นอย่างนี้หรือว่า โลกไม่เที่ยง สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่าหรือหนอ

อา. ดูก่อนอาวุโส เรามิได้มีความเห็นอย่างนั้น.

โก. ท่านผู้เจริญมีความเห็นอย่างนี้ว่า โลกมีที่ สุด . . . โลกไม่มีที่ สุด . . . ซีพอนัน สรีระก็อันนั้น . . . ซีพอย่างหนึ่ง สรีระก็อย่างหนึ่ง . . . สัตว์เมื่อตายแล้วย่อมเป็นอีก . . . สัตว์เมื่อตายแล้วย่อมไม่เป็นอีก . . . สัตว์เมื่อตายแล้วย่อมเป็นอีกก็มี ย่อมไม่เป็นอีกก็มี . . . สัตว์เมื่อตายแล้วย่อมเป็นอีกก็หามิได้ ย่อมไม่เป็นอีกก็หามิได้ สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่าหรือหนอ

อา. ดูก่อนอาวุโส เรามิได้มีความเห็นอย่างนั้น²

ในพระสูตรอีกแห่ง คือทิวฐิสูตร ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีก็ได้พบกับพวกอัญญเดียรถีย์ปริพาชกที่ได้แสดงความเห็นของพวกตน ซึ่งก็เป็นความเห็นที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องของโลก

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย , พระสูตรและอรรถกถา แปล มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ เล่มที่ 2 ภาคที่ 1, น. 447 – 448.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย , พระสูตรและอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ทสก – เอกาทสก นิบาต เล่มที่ 5, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2543), น. 315 – 316.

เที่ยง โลกไม่เที่ยง โลกมีที่สิ้นสุด โลกไม่มีที่สิ้นสุด ฯลฯ ดังต่อไปนี้

ปริพาชกหนึ่งได้กล่าวกะทันหาอนาถปิณฑิกคฤหบดีว่า ดูก่อนคฤหบดี เรามีทิฏฐิ
 อย่างนี้ว่าโลกเที่ยง สิ่งนี้เท่า นั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า ปริพาชกอีกคนหนึ่งได้กล่าวกะ
 อนาถปิณฑิกคฤหบดีว่า ดูก่อนคฤหบดี เรามีทิฏฐิอย่างนี้ว่า โลกไม่เที่ยง สิ่งนี้
 เท่า นั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า แม้ปริพาชกอีกคนหนึ่งได้กล่าวกะอนาถปิณฑิกคฤหบดี
 ว่า โลกมีที่สิ้นสุด . . . อีกคนหนึ่งพูดว่า โลกไม่มีที่สิ้นสุด . . . อีกคนหนึ่งพูดว่า ชีพก็อัน
 นั้น สรรวะก็อันนั้น . . . อีกคนหนึ่งพูดว่า ชีพอย่างหนึ่ง สรรวะก็อย่างหนึ่ง . . . อีก
 คนหนึ่งพูดว่า สัตว์เมื่อตายแล้วย่อมเป็นอีก . . . อีกคนหนึ่งพูดว่า สัตว์เมื่อตาย
 แล้วย่อมไม่เป็นอีก . . . อีกคนหนึ่งพูดว่า สัตว์เมื่อตายแล้ว ย่อมเป็นอีกก็ไม่มีเป็น
 อีกก็มี . . . อีกคนหนึ่งพูดว่า ดูก่อนคฤหบดี เรามีทิฏฐิอย่างนี้ว่า สัตว์เมื่อตายแล้ว
 ย่อมเป็นอีกหาไม่ได้ ไม่เป็นอีกหาไม่ได้ สิ่งนี้เท่า นั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า¹

ข้อสันนิษฐานที่เป็นข้อสงสัยนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับคนในยุคปัจจุบันเช่นกันเพราะ
 ความเชื่อว่ามีสภาวะหรือบางสิ่งเที่ยงแท้ยังปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากตามความเชื่อของศาสนา
 อื่นๆ เช่น คริสต์ศาสนาสอนให้มีมนุษย์มีศรัทธาในอาณาจักรของพระเจ้า และผู้ที่ศรัทธาในพระเจ้า
 จะมีชีวิตที่เป็นนิรันดร์ในอาณาจักรของพระเจ้าหลังจากเสียชีวิต² ความเชื่อว่ามีชีวิตนิรันดร์หลัง
 ความตายในอาณาจักรพระเจ้าซึ่งก็คือสวรรค์และการเชื่อว่าพระเจ้านั้นมีสภาวะที่เป็นนิรันดร์ก็
 หมายความว่า ชาวคริสต์มีความเชื่อว่าต้องมีสถานที่หรือสภาวะที่เป็นความแน่นอน ไม่
 เปลี่ยนแปลง รวมทั้งเชื่อว่าหลังจากสิ้นชีวิตไปตนเองก็จะยังมีโอกาสกลับคืนสู่สภาพที่มีความเที่ยง
 ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดไปด้วย ส่วนศาสนาอื่น เช่น ศาสนาอิสลามก็มีแนวคิดเรื่องชีวิตอมตะหลัง
 ความตาย³ และพระเจ้าคือพระอัลลอฮ์ก็มีสภาวะที่เป็นนิรันดร์⁴ สรุปได้ว่าในกรณีของศาสนาคริสต์
 และศาสนาอิสลามชีวิตที่เที่ยงแท้เป็นนิรันดร์ไม่เปลี่ยนแปลงคือชีวิตหลังความตาย ซึ่งสถานที่นั้นก็
 เป็นสถานที่ที่มีสภาวะเที่ยงแท้ไม่เปลี่ยนแปลงเช่นกัน

สำหรับปัญหาที่มีผู้ทูลถามพระพุทธเจ้าและบรรดาพระสาวกเกี่ยวกับเรื่องโลกเที่ยง
 โลกไม่เที่ยง ฯลฯ นี้ ก็คือปัญหาที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงพยากรณ์นั่นเอง และการยกตัวอย่างปัญหา

¹ มหาหมกุฎราชวิทยาลัย , พระสูตรและอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ทสก - เอกาทสก
 นิบาต เล่มที่ 5, น. 301 - 302.

² กิรติ บุญเจือ, หลักความเชื่อของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคแรก), น. 62.

³ สำนักจุฬาราชมนตรี, ศาสนาอิสลาม ฉบับของสำนักจุฬาราชมนตรี, น. 41.

⁴ เรื่องเดียวกัน, น. 48.

เรื่องโลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง ฯลฯ รวมทั้งความเชื่อมั่นในสภาวะที่เที่ยงแท้ของศาสนาอื่นๆ ในปัจจุบันนั้น ผู้วิจัยต้องการนำเสนอในประเด็นที่ว่า มีความเชื่อเรื่อง “มีบางสิ่งเที่ยงแท้” ซึ่งก็พบว่าความเชื่อนี้ปรากฏอยู่ในทุกยุคทุกสมัยแม้จะเป็นในยุคพุทธกาลที่มีพระพุทธองค์และบรรดาพระสาวกที่รู้ธรรมอย่างชัดเจนคอยอบรมสั่งสอน กระทั่งปัจจุบันก็ยังมีกลุ่มบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่ยังมีความยึดมั่นว่ามีบางสิ่งเที่ยง ตลอดจนเชื่อว่าชีวิตก็น่าจะเที่ยงที่จะเป็นไปด้วยเนื่องจากอาจจะถูกกำหนดมาแล้ว

3.2.1.2 การพยากรณ์กับปัญหาความขัดแย้งเรื่องอนิจจัง

แนวคิดว่ามีบางสิ่งเที่ยงไม่เปลี่ยนแปลงเป็นข้อกังขาที่ผู้คนให้ความสนใจและให้ความสำคัญมาก เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และโลกมาโดยตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามไต่ถามไปยังเรื่องพยากรณ์ด้วยพระญาณของพระพุทธเจ้าว่าคนจำนวนหนึ่งอาจเกิดข้อสงสัยในประเด็นเรื่องชีวิตมีความเที่ยง เมื่อได้รับทราบรายละเอียดของการพยากรณ์ในบางประการ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการพยากรณ์ในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ทำให้ผู้คนที่มีความคิดเรื่องชีวิตเที่ยงที่จะเป็นไปเกิดความเข้าใจว่าการพยากรณ์ของพระพุทธองค์เป็นเรื่องของการมองเห็นความแน่นอนหรือคิดว่าได้รับคำพยากรณ์แล้วชีวิตก็มีความเที่ยงแน่นอนก็เป็นได้

คำพยากรณ์ของพระพุทธองค์ที่เป็นเรื่องดีที่นำมาเป็นตัวอย่างในกรณีนี้ เช่น พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์คติของอุบาสกที่สาวกที่ทำการละไปแล้วหลังจากได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระองค์ ว่าที่สาวกอุบาสกปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ที่สาวกอุบาสกเป็นอุปาติกะจะปรินิพพานในภพที่เกิดนั้น ไม่กลับมาจากโลกนั้นเป็นธรรมดาเพราะสังโยชน์เบื้องต่ำ 5 ลื่นไป¹ หรืออีกตัวอย่างหนึ่งพระพุทธเจ้าตรัสเล่าว่า ปุกกุสะติบวชให้พระองค์แต่เมื่อพบกันกลับไม่ทราบที่กำลังสนทนาอยู่กับพระองค์ ทรงเทศน์ให้ปุกกุสะติฟังทำให้ปุกกุสะติทราบว่านี่คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทูลขออุปสมบท แต่เนื่องจากบาตรและจีวรยังไม่ครบจึงออกไปหา ระหว่างนั้นเขาถูกแม่โคปลิดชีพ พระองค์ได้ทรงพยากรณ์คติของเขาว่าปุกกุสะติกุลบุตรได้บรรลุธรรมสมควรแก่ธรรมแล้ว เข้าถึงอุปาติกะเทพ ลื่นสังโยชน์เบื้องต่ำ 5 ปรินิพพานในโลกนั้น ไม่กลับมาจากโลกนั้นอีก² ทั้งที่สาวกและปุกกุสะติได้รับคำพยากรณ์แม้กระทั่งว่าตายไปแล้วอยู่ที่ไหน และยังได้รับการยืนยันว่าจะไม่กลับมายังโลกนี้อีก จะปรินิพพาน ณ ที่ที่ไปเกิด หากพิจารณาด้วยความคิดว่าชีวิตเที่ยงก็อาจ

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค เล่มที่ 5 ภาคที่ 2, น. 274 – 276.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ เล่มที่ 3 ภาคที่ 2, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2543), น. 334 – 346.

เข้าใจว่าการที่ทั้ง 2 ท่านต้องปรินิพพานในโลกนั้น เพราะชีวิตของทั้ง 2 ท่านนี้เที่ยงที่จะเป็นไป

พระพุทธองค์เมื่อทอดพระเนตรเห็นพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะเดินมาแต่ไกล ทรงพยากรณ์พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ โดยทรงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า โกลิตะและอุปลิสสะ จะเป็นคู่สาวก จะเป็นคู่อันเจริญชั้นเยี่ยมของเรา¹ กรณีนี้ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าแค่เพียงทอดพระเนตรเห็นทั้ง 2 ท่านก็รู้แล้วว่าเป็นคู่ศิษย์สาวก แสดงว่าตำแหน่งนี้มีความเที่ยงต่อทั้ง 2 ท่าน และชีวิตของทั้ง 2 ท่านคงจะถูกกำหนดมาเปลี่ยนแปลงไม่ได้ จึงเที่ยงที่จะต้องเป็นเช่นนั้นหรือไม่

คำพยากรณ์ที่เป็นเรื่องไม่ดีที่นำมาประกอบการพิจารณาปัญหา เช่น นายจุนทสุกริก ประกอบอาชีพเลี้ยงหมูมา 55 ปี ใช้วิธีทารุณฆ่าหมู คือทุบให้ตายแล้ววางปากกรอกน้ำร้อนเข้าไปในท้องแล้วนำน้ำร้อนราดบนตัวเพื่อให้หนังลอก วันหนึ่ง เขารู้สึกร้อนกายจวบเจ็มหานรกเกิดขึ้น ทั้งที่ยังไม่เสียชีวิต ร้องเสียงเหมือนหมู คลานไปรอบบ้าน พระพุทธองค์ได้ตรัสพยากรณ์แก่ภิกษุทั้งหลายว่า เป็นเพราะผลจากการฆ่าหมูแม้ยังไม่ตายก็จะมีร้อนเหมือนอยู่ในไฟและร้องเหมือนหมูตลอด 7 วัน วันนั้นทำกาละแล้วไปเกิดในอเวจี² อีกตัวอย่างคือเรื่องของอเจลกะกพารัมชฌกะ ที่สมทานวัตร ไม่นุ่งห่มผ้า ไม่เสพเมถุนธรรม เลี้ยงชีวิตด้วยการดื่มสุราและกินเนื้อสัตว์ ไม่กินข้าว และขมตลอดชีวิต ไม่ล่วงเกินเจดีย์ทั้ง 4 ของเมืองเวสาลี สุนัขขี้ตະได้ไปล่วงเกินแล้วกังวลว่าตนล่วงเกินพระอรหันต์ จึงโดนพระพุทธองค์ตำหนิแล้วยังทรงพยากรณ์ว่า ต่อไปไม่นานกพารัมชฌกะจะนุ่งห่มผ้า มีภรรยา กินข้าวและขม ล่วงเกินเจดีย์ที่มีอยู่ในเมืองเวสาลีทั้งหมด กลายเป็นคนเสื่อมยศ แล้วตายไป ซึ่งก็เป็นไปตามที่ทรงพยากรณ์ทุกประการ³ ตัวอย่างทั้ง 2 เรื่อง ก็ดูเหมือนว่าชีวิตที่เป็นไปของทั้ง 2 คนจะถูกกำหนดมาแล้วว่าต้องเป็นรูปแบบนี้ คือจุนทสุกริกต้องฆ่าหมู ต้องตายเหมือนหมู และลงนรกอเวจี ส่วนกพารัมชฌกะก็เป็นไปตามคำพยากรณ์ ทั้ง 2 กรณีทำให้เข้าใจได้ว่าชีวิตของทั้ง 2 คนเที่ยงที่จะต้องเป็นแบบนี้ พระพุทธองค์จึงทรงพยากรณ์ได้ถูกต้อง

อีกกรณีหนึ่ง คือพระพุทธองค์ทรงพยากรณ์พระนางโรหิตีซึ่งเป็นโรคผิวหนังพุพองว่า ในอดีตพระนางเป็นพระอัครมเหสีของพระเจ้าพาราณสีและได้อาฆาตหญิงนักฟ้อน จึงทรงให้คน

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระวินัยปิฎก เล่มที่ 4 มหาวรรค ภาคที่ 1 และอรรถกถา*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2543), น. 126 – 128.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระสุตตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1*, น. 170 – 173.

³ มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระสุตตรและอรรถกถา แปล ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค เล่มที่ 3 ภาคที่ 1*, น. 8 – 11.

นำผงเต่าร้างใส่บนที่นอน ผ้าห่ม และผ้าปูที่นอนของหญิงนั้นและโปรยลงบนตัวนางด้วย ร่างกายของหญิงนั้นได้ฟูพองขึ้นเป็นตุ่มน้อยตุ่มใหญ่ นางเกาไปบนที่นอน โคนผงเต่าร้างบนที่นอนกัดอีก ทำให้ยิ่งได้รับความทรมาน ด้วยผลกรรมนี้ทำให้พระนางเป็นโรคผิวหนังพุพองในชาติปัจจุบัน¹ เรื่องนี้เป็นการพยากรณ์อดีตว่าสิ่งที่พระนางโรหิตีเคยทำเป็นตัวกำหนดว่าจะต้องเป็นโรคผิวหนัง แสดงว่าร่างกายสังขารของพระนางถึงอย่างไรก็ตามก็จะเป็นโรคผิวหนังไข้หรือไม่ซึ่งก็น่าจะใช้ตามความคิดว่าชีวิตเที่ยง เพราะมิฉะนั้นพระพุทธรูปองค์คงไม่ทรงพยากรณ์

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาคำสอนเรื่องไตรลักษณ์ว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา”² แล้ว พบว่าทิวฐิที่เห็นว่ามีบางสิ่งบางอย่างเที่ยงมีความขัดแย้งกับอนิจจังในไตรลักษณ์อย่างชัดเจน เป็นเหตุให้เมื่อนำแนวคิดว่ามีบางสิ่งบางอย่างเที่ยงมาพิจารณาการพยากรณ์ด้วยพุทธานุภาพ จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหาว่าการพยากรณ์ด้วยพุทธานุภาพมีความขัดแย้งกับอนิจจังซึ่งหมายถึงความไม่เที่ยง แปรปรวนไปซึ่งเป็นลักษณะของสังขารทั้งปวง

3.2.2 การพยากรณ์กับตัวตนเที่ยงแท้

จากความคิดความเชื่อที่นำไปสู่ข้อกังขาในการพยากรณ์ด้วยพุทธานุภาพว่า การพระพุทธรูปทรงพยากรณ์ ว่าในช่วงระยะเวลาอันยาวนานใครเคยทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และในปัจจุบันผู้ใดได้มาเกิดเป็นใคร ได้รับผลจากการกระทำอย่างไร ได้ถูกต้องเป็นเพราะ มีตัวตนที่เที่ยงที่เป็นเจ้าของชีวิตและเป็นผู้รับผลต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งเป็นตัวตนที่สามารถบังคับบัญชาให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีคำถามว่า การพยากรณ์ด้วยพุทธานุภาพจะมีความขัดแย้งกับหลักคำสอนเรื่องอนัตตาหรือไม่อย่างไร ดังนั้นก่อนจะกล่าวถึงปัญหาที่ตั้งไว้ ควรที่จะทราบรายละเอียดของแนวคิดที่เชื่อว่ามีอัตตาที่เป็นแก่นหรือตัวตนที่แท้จริง เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 3, น. 426 – 429.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เล่มที่ 1 ภาคที่ 3, น. 574.

3.2.2.1 ความคิดว่ามีอัตตาที่เป็นตัวตนที่แท้จริง

หัวข้อที่ผ่านมาผู้วิจัยได้แสดงความเห็นของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มว่ามีบางสิ่งบางอย่างเที่ยงแท้ไม่เปลี่ยนแปลง จนก่อให้เกิดคำถามเรื่องการพยากรณ์ด้วยพหุญาณที่เนื่องด้วยอนิจจัง ในไตรลักษณ์มาแล้ว ข้อสงสัยที่สืบเนื่องต่อมา คือทฤษฎีที่ว่าไม่มีบางสิ่งบางอย่างเที่ยง สิ่งที่เที่ยงนั้นคืออัตตา

แนวความคิดที่เชื่อว่ามีอัตตาเป็นตัวตนที่เที่ยงแท้ มี หลักฐาน แสดงไว้ว่าสรรพสิ่งทั้งหลายจะกลับคืนสู่สภาพที่เที่ยงแท้ ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นสภาพที่สัมบูรณ์ คือพรหมมัน ในคัมภีร์อุปนิษัตซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญยังกล่าวถึงแนวความคิดเรื่อง ตัวตนที่แท้จริง คืออาตมัน ลักษณะของอาตมัน หรือตัวตนที่ปรากฏในฉานโทคยะอุปนิษัต มีตั้งแต่ลักษณะหยาบ ๆ ที่หมายถึงกาย (Bodily Self) ไปจนถึงตัวตนสมบูรณ์ (Absolute Self)¹ อาตมันเป็นสิ่งคงที่ในท่ามกลางของความเปลี่ยนแปลงทั้งหมด แม้ทุกสิ่งทุกอย่างจะเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงไป ตัวอาตมันก็จะดำรงอยู่ในสภาพเดิมหรือในสภาวะอย่างเดียวตลอดกาล² อาตมันก็คือ แก่นชีวิตของคนทุกๆ ชีวิตที่มีในโลกทั้งสามนี้³ สรุปได้ว่าอาตมันเป็นตัวตนที่แท้จริง เป็นแก่นของทุกๆ ชีวิตที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลง แนวความคิดที่ว่าตัวตนเที่ยงแท่นี้สอดคล้องกับการพยายามแสวงหาความเที่ยงแท้ของชีวิต เมื่อสรรพสิ่งต้องกลับคืนสู่พรหมมัน นั้นแสดงว่าต้องมี “สิ่ง” ที่กลับไปสู่พรหมมัน ดังนั้น “อาตมัน” จึงเป็นคำตอบที่ตอบสนองของความต้องการ “การมีอยู่” ได้เป็นอย่างดี

แนวความคิดว่ามีตัวตนที่แท้จริงได้แพร่หลายเรื่อยมาจนกระทั่งในสมัยพุทธกาล เห็นได้จากหลักฐานที่ปรากฏทางพุทธศาสนาเถรวาท คำถามเรื่องโลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง เรื่องชีพ เรื่องสรีระ เรื่องการมีอยู่เป็นอยู่หลังตาย ซึ่งได้ยกตัวอย่างในหัวข้อ 3.2.1.1 นั้น ได้สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า เมื่อมีความเห็นว่าเที่ยง มีความเห็นเรื่องการมีอยู่เป็นอยู่ ก็แสดงว่าต้องมีบางสิ่งบางอย่างที่รองรับความเห็นเหล่านี้ ซึ่งในทางพุทธศาสนาใช้คำว่าอัตตมารองรับความเห็นว่ามีตัวตนเที่ยงแท้

ข้อสงสัยที่ว่าโลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง ฯลฯ นี้ “โลก” สามารถหมายถึง “อัตตา” ได้ด้วย ดังมติของอรรถกถาจารย์ในอรรถกถาปฐมกัณฐสูตร ว่า “โลโก ในบทว่า สสุโต โลโก อิทเมว สจฺจํ

¹ สุนทร ฤกษ์สี, *ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ*, น. 31 – 32.

² เรื่องเดียวกัน, น.35.

³ Juan Mascaro, *The Upanishads*, (London: Penquin Books, 1965), p.127. อ้างถึงใน ผศ. ดร. สมพร สุขเกษม, *หลักคำสอนของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู* (กรุงเทพฯ: คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, 2532), น. 48.

โมกษมณฺฑลํ นี้ เป็นอตฺตตา จริงอยู่ อตฺตตานั่นท่านประสงค์เอาว่าโลก”¹ หรือในอรรถกถา อายสยญฺสยญฺญานนิตฺตสฺส ที่ได้กล่าวว่โลก คืออตฺตตา เช่นกัน ดังนี้ “สัตว์ทั้งหลายย่อมสำคัญว่ สรีระเท่านั้นสูญหายไปในโลกนี้ ส่วนอตฺตตานั่นแหละมีอยู่ในโลกนี้และโลกอื่น สัตว์ทั้งหลายกระทำ ความสำคัญว่ ตนนั่นแหละยอมมองดูตน จึงสำคัญว่ตนเป็นโลก คืออตฺตตา”²

ยังมีคำอธิบายในอรรถกถาทุติยกิริยสูตร ถึงคำว่ “โลก” และ “อตฺตตา” ก็เป็นไปใน ทำนองเดียวกับคำอธิบายในอรรถกถาท้ง 2 สูตรที่ได้กล่าวมาแล้วว่

บทว่ สสุสโต อตฺตตา ๑ โลก ๑ ความว่ ชนแม่เหล่าอื่นยึดถือรูปารมณฺ์เป็นต้น อย่างใดอย่างหนึ่ง ว่เป็นอตฺตตาและว่เป็นโลกแล้ว ยึดถือรูปารมณฺ์อย่างใด อย่างหนึ่งว่เพียง ยังยืน กล่าวเหมือนอย่างนั้น เหมือนอย่างทีกล่าวไว้ว่ ชน ทั้งหลายยอมบัญญัติรูปให้เป็นอตฺตตาและโลกว่เป็นอตฺตตา เป็นโลก และเพียง บัญญัติเวทนา... สัญญา...สังขาร...วิญญาณให้เป็นอตฺตตา และโลกว่เป็นอตฺตตา เป็นโลกและเพียง³

ในทุติยกิริยสูตร ได้แสดงทีปฏิฐิตีที่แตกต่างกันของเหล่าสมณะพราหมณฺ์ และปริพาชก 16 ประการ อาทิ ตนและโลกเพียง นี้แหละจริง อื่นเปลว่ ตนและโลกไม่เพียง นี้แหละจริง อื่นเปลว่ ตน และโลกเพียงก็มี ไม่เพียงก็มี ตนและโลกเพียงก็มีไซ้ ไม่เพียงก็มีไซ้ ฯลฯ⁴ ซึ่งสมณพราหมณฺ์บางพวก ก็เชื่อว่มีอตฺตตาและโลกที่เพียง บางกลุ่มก็เชื่อว่อตฺตตาและโลกไม่เพียง แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้จะเน้น ไปทีความเชื่อทีว่มีอตฺตตาและโลก หรืออตฺตตาซึ่งก็คือโลกที่เพียง พระสูตรนี้สามารถมองได้ว่ มี แนวคิดทีเชื่อว่มีอตฺตตาและโลก หรือมีอตฺตตาซึ่งก็คือโลก ตามทีอรรถกถาได้อธิบายไว้ เพราะฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่ “อตฺตตา” คือ “โลก” และ “โลก” ก็คือ “อตฺตตา” คำถามทีว่โลกเพียง โลกไม่เพียง ฯลฯ ก็แสดงถึงความต้องการทีจะให้มีบางสิ่งเพียง ซึ่งสิ่งนั้นก็คือ โลกหรืออตฺตตา นั่นเอง นอกจากจะ จะสามารถแทนคำว่โลก ด้วยคำว่อตฺตตา ได้แล้ว ในพระสูตรหลายแห่งก็ปรากฏคำถามเรื่องมีอตฺตตา เพียงแต่อย่างแพร่หลาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับสมณพราหมณฺ์

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย อุทาน เล่มที่ 1 ภาคที่ 3, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2543), น. 618.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย ปฏิสัสมภิทามรรค เล่มที่ 7 ภาคที่ 1, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2543), น. 1074.

³ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย อุทาน เล่มที่ 1 ภาคที่ 3, น. 628 – 629.

⁴ เรื่องเดียวกัน, น. 626 – 627.

หรือพระสาวกบางรูปที่ยังมีความสงสัยในเรื่องอัตตาเที่ยงแท้ เช่น ครั้งหนึ่งวัจฉโคตรปริพาชก ได้ทูลถามพระพุทธเจ้า ในข้อสงสัยเรื่องอัตตว่ามีอยู่หรือไม่อยู่ ดังปรากฏในอนันตสูตร ว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ อัตตามีอยู่หรือไม่ . . . ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญก็อัตตาไม่มีหรือ”¹ หรือในสัลเลขสูตร ซึ่งท่านพระมหาจุนทะ ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าเกี่ยวกับเรื่องทิวฏฐิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก และอุบายการสลัดทิ้งซึ่งทิวฏฐิตเหล่านั้น ดังนี้

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ทิวฏฐิตเหล่านี้มีประการต่าง ๆ ประกอบด้วยการกล่าว
ปรารภอัตตา (อัตตวาทะ) บ้าง ประกอบด้วยการกล่าวปรารภโลก (โลกวาทะ)
บ้าง ย่อมเกิดขึ้นในโลก เมื่อภิกษุมนสิการธรรมเบื้องต้นเท่านั้น การละทิวฏฐิต
เหล่านั้น การสลัดทิ้งซึ่งทิวฏฐิตเหล่านั้น จะมีได้ด้วยอุบายเหล่านี้ พระเจ้าข้า²

ใน สัพพาสวสังวรสูตร พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ถึงการที่ปุถุชนที่ไม่มนสิการโดยแยบคายจึงได้เกิดมีความสงสัยเรื่องการมีอยู่ของอัตตาดังตน ดังนี้ว่า

เราได้มีแล้วในอดีตกาลอันยี่ดียวานานหรือหนอ หรือเราไม่ได้มีแล้วในอดีตกาลอันยี่ดียวานาน ในอดีตกาลอันยี่ดียวานาน เราได้เป็นอะไรหนอ ในอดีตกาลอันยี่ดียวานาน เราได้เป็นอย่างไรหนอ ในอดีตกาลอันยี่ดียวานาน เราได้เป็นอะไรแล้วจึงเป็นอะไรหนอ ในอนาคตกาลอันยี่ดียวานาน เราจักเป็นหรือหนอ ในอนาคตกาลอันยี่ดียวานานเราจักไม่เป็น ในอนาคตกาลอันยี่ดียวานาน เราจักเป็นอะไรหนอ ในอนาคตกาลอันยี่ดียวานาน เราจักเป็นอย่างไรหนอ ในอนาคตกาลอันยี่ดียวานาน เราจักเป็นอะไรแล้วจึงจักเป็นอะไรหนอ หรือว่าปรารภกาลปัจจุบันอันยี่ดียวานาน ในบัดนี้ มีความสงสัยขึ้นภายในว่า เรามีอยู่หรือไม่ เราเป็นอะไรหนอเราเป็นอย่างไรหนอ สัตว์นี้มาแต่ไหนหนอ และจักไปไหน ? เมื่อปุถุชนนั้นมนสิการโดยไม่แยบคายอย่างนี้ บรรดาทิวฏฐิต 6 ทิวฏฐิตอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเกิดขึ้น ทิวฏฐิตโดยจริงโดยแท้ ย่อมเกิดขึ้นแก่ปุถุชนนั้นว่า อัตตาของเรามีอยู่หรือไม่ อัตตาของเราไม่มีอยู่ หรือว่า เราย่อมรู้อัตตาด้วยตนเอง หรือว่า เราย่อมรู้สภาวะมิใช่อัตตาด้วยตนเอง หรือว่าเราย่อมรู้อัตตาด้วยสภาวะมิใช่ตน อีกอย่างหนึ่ง ทิวฏฐิตย่อมเกิดมีแก่ปุถุชนนั้นอย่างนี้ว่า อัตตาของเรานี้ได้เป็นผู้

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค เล่ม 4 ภาคที่ 2, น. 318 – 319.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก เล่มที่ 1 ภาคที่ 1, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2542), น. 469.

(บงการ) เสวยย่อมเสวยวิบากของกรรมทั้งดีทั้งชั่วในอภิมภินั้นๆ ก็อิตตาของ
 เรายังเป็นของเที่ยง ยั่งยืนติดต่อกัน ไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา จักตั้งอยู่อย่างนั้น
 เสมอด้วยสิ่งยั่งยืนแท้¹

เมื่อผ่านยุคพุทธกาลมาแล้ว ศาสนาซึ่งเกิดขึ้นภายหลังบางศาสนาก็ได้นำเสนอ
 แนวคิดเรื่องตัวตนที่แท้จริง เช่น คริสต์ศาสนาก็มีความเชื่อว่ามีวิญญาณที่เป็นแก่นในตัวเรา เป็น
 ส่วนที่สำคัญ เป็นตัวฉัน เป็นตัวคิด ตัวตัดสินใจเลือก² นอกจากนี้ในปรัชญาตะวันตกก็มีนักคิดที่มี
 ชื่อเสียงที่มีแนวคิดเรื่องการมีตัวตนด้วยเช่นกัน เช่น Rene Descartes ที่ได้นำเสนอหลักปรัชญาที่
 โด่งดังว่า “cogito ergo sum” หรือ “I think therefore I am” ที่หมายถึง “ฉันคิด เพราะฉะนั้นฉันจึง
 มีอยู่จริง” ปรัชญาข้อนี้ของ Descartes มีสาระสำคัญว่า การคิดยืนยันการมีอยู่ของผู้คิด
 Descartes แสวงหาความจริงโดยเริ่มสงสัยทุกอย่างว่ามีอยู่จริงหรือไม่แต่ในที่สุดเขาคิดว่าตัวตน
 ต้องมีอยู่จริง เพราะไม่ว่าฉันจะสงสัยว่าไม่ว่าอะไรจะมีอยู่จริงหรือไม่ก็ตาม ฉันต้องยอมรับว่าความ
 สงสัยซึ่งเป็นความคิดของฉันต้องเกิดขึ้นจริง และเมื่อความคิดของฉันมีอยู่จริง ตัวฉันซึ่งเป็นผู้คิดก็
 ต้องมีอยู่จริงด้วย³

แม้แต่ในหมู่พุทธศาสนิกชนบางกลุ่มก็มีความเชื่อว่ามีอิตตาที่แท้จริงซ่อนอยู่ เช่น
 แนวทางของวัดพระธรรมกายที่กล่าวว่าพระพุทธรูปเจ้า ทรงสอนว่าอิตตามีหลายระดับทั้งในระดับ
 สมมติ อิตตาในระดับที่สูงขึ้นและอิตตาในระดับ สูงที่สุดซึ่งเป็นอิตตาที่แท้จริง ด้วยการอ้าง
 พุทธพจน์จาก ทีฆนิกาย มหาวรรค “เธอทั้งหลายจงมีตนเป็นเกาะ จงมีตนเป็นที่พึ่งอย่ามีสิ่งอื่นเป็น
 ที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ จงมีธรรมเป็นที่พึ่งอย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง” ว่าการพึ่งตนในที่นี้แตกต่างจาก
 อิตตาในระดับสมมติ อีกทั้งยังระบุด้วยว่าการที่พระพุทธรูปเจ้า ทรงสอนว่าชั้น 5 ไม่ใช่ตัวตน ก็มีนัย
 ให้รู้ว่ามีตัวตนที่แท้จริงซึ่งอยู่สูงกว่าชั้น 5 ทรงสอนให้ยึดอิตตานั้นเป็นที่พึ่ง เป็นสภาวะ จะเข้าถึง
 อิตตาที่แท้จริงนั้นได้ด้วยการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 นอกจากนี้ยังอ้างพุทธพจน์อีกแห่งที่ว่าสิ่งใดไม่
 เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา มาเปรียบเทียบกับพุทธพจน์ที่ตรัสว่า
 นิพพานเป็นนิจจังคือเที่ยงแท้ เป็นบรมสุข เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าในเมื่อนิพพานเที่ยง เป็นสุข ก็ต้อง

¹ มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกั เล่มที่
 1 ภาคที่ 1, น. 140.

² กิรติ บุญเจือ, หลักความเชื่อของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคแรก), น. 19.

³ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ,
 พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2548), น. 18.

เป็นอัสดา เพราะเป็นคู่ตรงข้ามกับ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา¹ การเข้าถึงอัสดาที่แท้จริงหรือก็คือนิพพานตามทัศนะนี้สามารถทำได้ด้วยการอาศัยอายตนะที่ละเอียดเสมอกัน ได้แก่ ญาณธรรมกายที่ละเอียดบริสุทธิ์ ผ่องใส ตั้งแต่ระดับโคตรภูญาณขึ้นไปจนถึงธรรมกายที่บรมจุมรรค ผลนิพพาน² ทั้งนี้ยังได้มีการอ้างแนวคิดของปราชญ์ทางพุทธศาสนาบางท่านเพื่อสนับสนุนแนวคิดนี้ด้วย เช่น ความเห็นของ Christmas Humphreys และ Edward Conze ว่าทั้ง 2 ท่านมีความเห็นตรงกันในเรื่องอัสดา 2 ประเด็น คือ 1. พระพุทธเจ้าไม่เคยปฏิเสธอย่างชัดเจนว่าอัสดาที่แท้จริงไม่มีและไม่เคยตรัสปฏิเสธว่าไม่มีอัสดาใดๆ ทั้งสิ้นในสังขขันธ์ และ 2. ในคำสอนของพุทธศาสนายุคดั้งเดิมบ่งบอกนัยว่ามีอัสดาที่แท้จริงซึ่งอยู่ในภาวะที่สูงกว่าชั้น 5 หรือสังขตธรรม เหตุที่พระพุทธองค์ไม่ตรัสตรง ๆ ว่ามีอัสดาที่แท้จริงอยู่ เพราะผู้ที่ยังไม่ได้ปฏิบัติธรรมอาจเข้าใจผิดว่าเป็นอัสดาแบบเดียวกับที่ศาสนาพราหมณ์สอน³ กล่าวโดยสรุปแล้วแม้แต่พุทธศาสนาบางสำนักก็ยังมี ความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าทรงสอนอัสดาในหลายระดับ อัสดาในระดับสูงสุดคืออัสดาที่แท้จริงซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยญาณธรรมกายที่อยู่ภายในร่างกาย และอัสดาในระดับสูงสุดตามทัศนะนี้คือการเข้าถึงพระนิพพาน

ความเชื่อว่ามีบางสิ่งเที่ยงแท้และสิ่งที่เที่ยงแท้ นี้ก็คือโลกหรืออัสดา เป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลกับมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์เล็ก ๆ แล้วแม้จะมีความต้องการพ้นทุกข์ แต่ก็ยังต้องการที่จะมีตัวตนที่พ้นทุกข์ซ่อนอยู่ ดังนั้นหากจะมีผู้นำแนวคิดนี้ไปพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนความคิดความเชื่อของตน จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจแต่อย่างใด

3.2.2.2 การพยากรณ์กับปัญหาความขัดแย้งเรื่องอนัตตา

นับแต่อดีตจนปัจจุบันแนวคิดว่ามีตัวตนที่แท้จริงเป็นเรื่องที่มนุษย์ให้ความสำคัญมาก เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์โดยตรง หากพิจารณาการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณด้วยพื้นฐานแนวคิดว่ามีอัสดาที่แท้จริง อาจทำให้เข้าใจว่ามีอัสดาตัวตนที่เป็นคนเดียวกันอยู่ในระยะเวลาที่ยาวนาน เพราะ รายละเอียดของการพยากรณ์ทั้งในทางที่ดีหรือไม่ดี มีเนื้อหาที่สื่อให้เกิดความเข้าใจเช่นนี้ด้วย ซึ่งอาจทำให้ความสงสัยในประเด็นนี้เพิ่มมากขึ้นไปอีก

การพยากรณ์ที่เป็นเรื่องดีที่นำมาประกอบการพิจารณาในประเด็นนี้ เช่น พระพุทธ

¹ พระสมชาย สุานวุฑฺโฒ, นิพพานเป็นอัสดาหรืออนัตตา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ฟองทองเอ็นเตอร์ไพรส์, 2542), น. 21 – 25.

² พุทธธรรมประทีป นามแฝง, หลักการพิจารณาพระนิพพานธาตุตามแนวพระพุทธดำรัสและอรรถกถา (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), น. 48.

³ พระสมชาย สุานวุฑฺโฒ, นิพพานเป็นอัสดาหรืออนัตตา, น. 20.

องค์ทรงพยากรณ์อดีตของภททวัคคีย์ว่า พวกภททวัคคีย์ปรารถนาพระอรหันต์ในสำนักพระพุทธเจ้าในปางก่อนแล้วทำบุญ ภายหลังเมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่เสด็จอุบัติขึ้น เป็นนักลอง 30 คน ฟังศุณฑิโลวาทแล้ว ได้รักษาศีล 5 ตลอดหกหมื่นปี ภททวัคคีย์เหล่านี้ได้ผลที่ปรารถนาแล้ว¹ คำพยากรณ์นี้จะหมายความว่านักลอง 30 คนในอดีต กับกลุ่มพระภททวัคคีย์ในปัจจุบัน เป็นกลุ่มคนเดียวกันทั้งที่ดูแตกต่างกันมาก ที่เป็นเช่นนี้จะเป็นไปได้หรือไม่ว่า 30 คนในอดีตนั้นเพียงที่จะมาเกิดเป็นกลุ่มพระภททวัคคีย์ และบรรลุอรหันต์ผลตามต้องการ ซึ่งการที่จะมารับผลเช่นนี้ได้ เพราะมีตัวตนที่แท้จริงที่เป็นผู้รับผล หรือไม่

กรณีของพระอัครสาวกทั้งสองท่าน ในสมัยพระพุทธเจ้าอนิมทัสสี พระสารีบุตรเป็นดาบสชื่อสุรุจิ ได้กวาดบริเวณที่พระพุทธเจ้าประทับแล้วนำเอาดอกไม้ 8 ดอกมาบูชาพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าอนิมทัสสีได้ทรงมีพุทธพยากรณ์ว่า ผลแห่งการบูชานี้ จตุรงคเสนา ดนตรีหกหมื่นหญิงสาวสวยงามหกหมื่น จะแวดล้อมบำรุงเป็นนิจ จะอยู่ในเทวโลกแสนกัป ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพันครั้ง ฯลฯ ภพสุดท้ายเป็นมนุษย์ ในยุคของพระศาสดาพระนามว่าโคตมะ จะหลุดจากกรรมนางพราหมณ์ชื่อสารี ได้ชื่อว่าสารีบุตร พระโคตมะจะทรงตั้งไว้ในตำแหน่งอัครสาวกถึงความยอดเยี่ยมแห่งปัญญา² ในสมัยของพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวกัน พระโมคคัลลานะก็ได้รับคำพยากรณ์ สมัยนั้นท่านเป็นนาคราชชื่ออรุณ ได้นิมนต์พระพุทธเจ้าเพื่อเสวยพระกระยาหาร พระพุทธองค์ตรัสว่า ผลจากการบูชานี้ ผู้นี้จะไปสู่เทวโลก จะเสวยเทวรัชมบัติ 77 ครั้ง จะเสวยราชสมบัติในแผ่นดิน ครอบครองพสุธา 108 ครั้ง และจะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ 55 ครั้ง และจะมีโภคทรัพย์เป็นจำนวนมาก ในกัปที่นับไม่ถ้วนแต่กัปนี้จะเคลื่อนจากนรกแล้วจะเกิดเป็นมนุษย์ในยุคของพระโคตมะพระพุทธเจ้าจะมีนามว่าโกลิตะ จะบวชและได้เป็นพระสาวกที่สองของพระโคตมะ จะถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้วไม่มีอาสวะนิพพาน³ รายละเอียดชีวิตของพระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะที่ระบุว่าจะไปเกิดที่ไหนบ้าง และชาติสุดท้ายจะได้เป็นใครนั้น อาจทำให้เข้าใจว่ามีตัวตนเพียงแท้ที่เป็นเจ้าของชีวิตเป็นผู้ไปเกิดเป็นคนนั้น ที่นั้น ในเวลาต่าง ๆ กัน ซึ่งตัวตนนี้ก็อาจถูกกำหนดมาแล้วด้วยว่าจะต้องเป็นไปอย่างไร

สำหรับตัวอย่างคำพยากรณ์ที่ไม่ดี เช่น พระเจ้าปเสนทิโกศลมีพระประสงค์จะนำ

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1, น. 315 – 316.

² มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย อปทาน เล่มที่ 8 ภาคที่ 1, น. 399 – 412.

³ เรื่องเดียวกัน, น. 484 – 485.

หญิงซึ่งเป็นภรรยาของผู้อื่นมาเป็นของตน ในกลางดึกทรงได้ยินเสียงร้องว่า ทุ ส น โส ทรงกลัวมาก พระศาสดาตรัสว่าเป็นเสียงสัตว์นรก 4 ตน และทรงพยากรณ์ว่า ในสมัยของพระพุทธเจ้ากัสสปะ มนุษย์มีอายุ 2 หมื่นปี มีเศรษฐีบุตร 4 คน เป็นสหายนัน รวบรวมทรัพย์แล้วไปประพาศิณีในภรรยาของชายอื่นตลอด 2 หมื่นปี เมื่อทำกาลแล้วไปเกิดในอเวจีมหานรกสิ้นพุทธานุสรณ์หนึ่ง ทำกาลในนรกด้วยเศษผลกรรมก็เกิดในโลหกุณภินรกลึก 60 โยชน์ จมลงถึงพื้นภายใต้ 3 หมื่นปี ลอยขึ้นมาถึงปากหม้ออีก 3 หมื่นปี อยากจะกล่าวคาถาตนละคาถาแต่ไม่อาจจะกล่าวได้ กล่าวตนละอักษรแล้ว ก็หมุนกลับลงไปสู่กันหม้ออย่างเดิม¹ จะหมายความว่าสัตว์นรกทั้ง 4 ตนนั้นมีตัวตนที่แท้จริงที่เป็นแก่นของชีวิตที่เป็นผู้กระทำและรับผลจากการกระทำหรือไม่

นอกจากนี้พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องของอานนทเศรษฐีความโดยสรุปว่าเศรษฐีชื่ออานนทมีสมบัติมากแต่ตระหนี่มาก ไม่บอกขุมทรัพย์ใหญ่ 5 แห่งแก่บุตร ต่อมาเขาตายไปเกิดในท้องของหญิงจัณฑาล พอคลอดออกมาอวัยวะก็ผิดปกติ ได้ไปหาอาหารเองตามบ้าน ถึงบ้านเดิมเมื่อคราวเป็นอานนทเศรษฐีแล้วระลึกชาติได้ จึงเข้าไปในบ้านแต่ถูกนำไปโยนทิ้ง พระศาสดาตรัสเรียกบุตรชายออกมาแล้วทรงพยากรณ์ว่า ทารกนี้ คืออานนทเศรษฐีกลับมาเกิดและตรัสกับเด็กทารกว่าให้บอกขุมทรัพย์ใหญ่ 5 แห่งแก่บุตร ทำให้บุตรเศรษฐีเชื่อว่าทารกนั้น คือบิดาของตนกลับมาเกิด² การกล่าวว่อานนทเศรษฐีกลับมาเกิดก็อาจทำให้คิดว่าตัวตนดั้งเดิมเป็นผู้มาเกิดเป็นทารกได้ หรือในอีกตัวอย่างหนึ่ง คือพระพุทธองค์ทรงพยากรณ์อเจลลโกรักขัตติยะว่า อีก 7 วัน จะตายด้วยโรคกินอาหารมากเกินไป แล้วจะเกิดในเหล่าอสุรกายกัญชกาซึ่งเร็วกว่าอสุรกายทุกชนิด และจะถูกนำไปทิ้งที่ป่าช้าวิรณตัมภะ พอครบ 7 วัน โกรักขัตติยะก็ประสบเหตุการณ์ตามคำพยากรณ์³ ซึ่งก็อาจมองได้ว่ามีตัวตนหนึ่งที่ต้องมาเป็นโกรักขัตติยะและต้องตายใน 7 วัน จากนั้นตัวตนนั้นก็ต้องไปเกิดเป็นอสุรกาย การที่พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ได้ก็เป็นเพราะทรงมีพระปรีชา รู้ว่าตัวตนที่ถูกกำหนดมาแล้วนี้ จะเป็นอย่างไรต่อไป

สำหรับประเด็นเรื่องอนัตตาในอีกแง่หนึ่งที่ควรพิจารณา คือในการอธิบายความหมายของอนัตตา ข้อหนึ่งที่ปรากฏใน คัมภีร์วิภังค์ว่า เป็นอนัตตาเพราะเป็นสิ่งที่ควรทำตาม

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 2, น. 153 – 168.

² เรื่องเดียวกัน, น. 182 – 184.

³ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค เล่มที่ 3 ภาคที่ 1, น. 6 – 8.

ชอบใจไม่ได้¹ ดังนั้นในความหมายหนึ่ง อนัตตาคือการไม่สามารถบังคับบัญชาให้เป็นไปตามต้องการ เพราะหากมีตัวตนแท้ที่เราเป็นเจ้าของได้จริง ชีวิตต้องสามารถบังคับให้เป็นไปตามต้องการได้ ซึ่งในการยกตัวอย่างก็พบว่าดูเหมือนจะมีตัวตนแท้ที่สามารถบังคับบัญชาให้เป็นไปตามใจต้องการหรือเป็นตัวตนที่ถูกบังคับบัญชาให้เป็นไปตามอำนาจบางอย่างได้ ดังนั้นนอกจากจะต้องพิจารณาการมีอยู่ของตัวตนที่แท้จริงแล้ว จึงต้องพิจารณาต่อไปด้วยว่าตัวตนที่เชื่อว่ามีอยู่นี้สามารถบังคับบัญชาให้เป็นไปตามต้องการได้หรือไม่ อย่างไร

แม้ว่าคำพยากรณ์ที่ได้นำมาอ้างอิงนี้จะทำให้เข้าใจได้ว่ามีตัวตนเที่ยงแท้และดูเหมือนว่าเราจะสามารถบังคับตัวตนนี้ให้เป็นไปตามต้องการได้ แต่เมื่อพิจารณาหลักคำสอนที่สำคัญมากที่สุดเรื่องหนึ่งในพุทธศาสนาเถรวาทคืออนัตตาคือความไม่ใช่ตัวตนแล้ว ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในคำสอน เพราะในประเด็นเรื่องอนิจจังได้อ้างพุทธพจน์ “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ” รวมทั้งการอธิบายความหมายของอนัตตาในหัวข้อ 3.2.1 เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยยืนยันว่าพระพุทธศาสนาไม่มีคำสอนว่ามีตัวตนที่แท้จริงที่บังคับบัญชาได้ เพราะว่างเปล่าจากความเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล เรา เขา ดังนั้นการมองว่าการพยากรณ์ด้วยพระญาณทั้งในอดีต ปัจจุบัน อนาคต ได้ถูกต้องเป็นเพราะมีตัวตนแท้ที่เป็นผู้รับผลเป็นตัวตนที่บังคับบัญชาได้ จึงไม่สอดคล้องกับหลักอนัตตาในพุทธศาสนาเถรวาท

ปัญหาในการพยากรณ์ด้วยพระญาณของพระพุทธองค์ทั้ง 4 ประเด็นที่กล่าวมานี้ หากมองแบบแยกส่วนก็เป็นคนละประเด็นอย่างที่ได้อ้างไป แต่เมื่อพิจารณาให้รอบคอบแล้ว ทั้ง 4 ประเด็น เป็นเรื่องที่มีรากฐานมาจากความคิดที่ไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่ที่ดูเหมือนว่าจะเป็นคนละเรื่อง เพราะใช้การพิจารณาในหลายแง่มุม และความซับซ้อนของปัญหาก็มากขึ้นเป็นลำดับ งานชิ้นนี้ผู้วิจัยจึงได้จำแนกปัญหาที่มีความซับซ้อนจากน้อยไปหามาก กล่าวคือเมื่อมีความคิดว่าที่พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ได้ถูกต้องทุกรายละเอียด ก็แสดงว่าพระองค์เป็นผู้รู้ แต่การรู้ของพระองค์นี่เป็นการรู้ที่เนื่องมาจากเหตุว่า ชีวิตถูกกำหนดมาแล้วด้วยอำนาจของกรรมเก่าหรือพระเจ้าบันดาล เพราะฉะนั้นเมื่อได้รับคำพยากรณ์ล่วงหน้า พยากรณ์สภาวะในปัจจุบัน หรือการพยากรณ์อดีตแล้ว จึงเกิดความเห็นว่าไม่ต้องทำอะไรอีก เพราะถึงอย่างไรก็ต้องเป็นไปตามที่ถูกกำหนดไว้ ยังมีคำพยากรณ์เป็นเครื่องยืนยันทำให้เกิดความนิ่งนอนใจมากขึ้นไปอีก นอกจากนี้ยังเกิดความเห็นที่ซับซ้อนมากขึ้นไปอีกว่า การที่ชีวิตถูกกำหนดมาแล้ว ก็ไม่ต้องชวนชวายทำสิ่งใด แสดงว่าชีวิตนั้นเที่ยงที่จะเป็นไปชีวิตมีสภาวะที่เป็นนิจจัง และเมื่อชีวิต

¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระอภิธรรมปิฎก เล่มที่ 2 วิกังค์ ภาคที่ 1 และอรรถกถา, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2543), น. 172.

ถูกกำหนดมาแล้วจึงไม่คิดรับผิดชอบชีวิตตนเองเพราะชีวิตเที่ยงแท้แน่นอน ความเที่ยงแท้เนี้เองที่ทำให้สร้างความเข้าใจต่อไปอีกว่าจะต้องมีตัวตนที่เป็นแก่นของชีวิตที่ถูกกำหนดมาแล้วว่าจะต้องเป็นไปอย่างไร และเป็นตัวตนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นตัวตนแท้ที่เป็นตัวรับผลจากการที่ชีวิตถูกกำหนดมา

ในการอ้างอิงตัวอย่างการพยากรณ์ที่เป็นการยืนยันด้วยพหุพยาน ผู้วิจัยต้องการเสริมให้เห็นความชัดเจนในแต่ละประเด็นว่าในการพยากรณ์หากผู้ศึกษาพิจารณาไม่ถึงถ้วน อาจเป็นมูลเหตุให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจากคำสอนของพุทธศาสนาเถรวาทในประเด็นนั้นๆ ได้ โดยความเป็นจริงแล้วผู้วิจัยมีความเห็นว่า ตัวอย่างการพยากรณ์ด้วยพหุพยานในทุกตัวอย่างที่ได้อ้างอิงไว้ในบทที่ 2 ต่อเนื่องมาถึงบทที่ 3 นี้ สามารถนำไปขยายเป็นตัวอย่างซึ่งกันและกันได้หมดทุกข้อสงสัย เนื่องจากปัญหาของการวิจัยที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการขยายผลของความเข้าใจที่ดูจะมีความขัดแย้งกับหลักการของพุทธศาสนาเถรวาทไปตามลำดับ เพราะฉะนั้น หากมองว่าการที่สุเมธดาบสได้รับคำพยากรณ์อาจไม่ได้อยู่ในปัญหาเรื่องกรรมเก่าที่กำหนดชีวิตหรือพระเจ้าสร้างสรรค์ แต่ควรไปอยู่ในเรื่องมีตัวตนที่เป็นเจ้าของชีวิตที่จะเป็นผู้รับผลก็ย่อมได้ เรื่องอานนทเศรษฐีก็นำไปเป็นตัวอย่างเรื่องชีวิตถูกกำหนดจากกรรมเก่าได้ เพราะตระหนี่จึงเกิดใหม่มาจนและพินาศด้วยผลของกรรมเก่า หรือจะยกตัวอย่างที่พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะได้รับคำพยากรณ์ในอดีตที่ผ่านมาว่าจะได้เสวยสุขมากมาย จนชาติสุดท้ายก็ได้เป็นคู่อัศวากในเรื่องความนิ่งนอนใจไม่ทำอะไรเพราะวางใจว่าได้รับพุทธพยากรณ์แล้วก็ย่อมได้ ซึ่งสำหรับตัวอย่างอื่นๆ ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน

ในบทนี้หลังจากที่ได้ศึกษาภาพรวมโดยสังเขปของกฎแห่งกรรมและไตรลักษณ์ รวมทั้งที่มาของแนวคิดบางประการที่นำไปสู่การมีมุมมองเกี่ยวกับการพยากรณ์ด้วยพหุพยานที่ดูจะมีความขัดแย้งกับหลักพุทธศาสนาเถรวาทแล้ว ผู้วิจัยพบว่าการพยากรณ์ที่เป็นการยืนยันด้วยพหุพยานจะมีความขัดแย้งกับหลักคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมและไตรลักษณ์หากพิจารณาโดยไม่แยกคายด้วยฐานความคิดที่เชื่อว่าชีวิตถูกกำหนดมาแล้วด้วยพระเจ้าหรือกรรมเก่า จึงไม่ต้องดิ้นรนต่อไปอีกปล่อยให้ตามแต่ที่ถูกกำหนดมา เพราะชีวิตคงเที่ยงแท้ที่จะเป็นเช่นนั้น และตัวตนที่แท้จริงก็เป็นผู้ที่รับผลจากการกำหนดให้ชีวิตเที่ยงแท้ที่จะเป็นไป และในบทนี้ผู้วิจัยได้อ้างอิงคำสอนให้เห็นในเบื้องต้นแล้วว่า หลักฐานทางพระพุทธศาสนาเถรวาทได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าพุทธศาสนาปฏิเสธแนวคิดเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้ในบทต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์และอภิปรายขยายความเข้าใจว่า แท้จริงแล้วการพยากรณ์ด้วยพหุพยาน หากขัดแย้งถ้ามองด้วยฐานความคิดที่นำเสนอในบทนี้ขัดแย้งด้วยเหตุผลใด เหตุใดพระพุทธศาสนาจึงไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเหล่านี้ หากไม่

ขัดแย้งกับทั้งกฎแห่งกรรมและไตรลักษณ์ พุทธศาสนาเถรวาทจะมีคำอธิบายให้ แก่ปัญหาต่างๆ นี้ ได้อย่างไร รวมทั้งการที่พระพุทธองค์สามารถล่วงรู้เหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างชัดเจนนั้น พระองค์รู้ อะไรบ้าง และเป็นเพราะเหตุใดจึงทรงรู้แจ้งในทุกอย่าง